

FLODMARK, JOHAN

Bellmansmelodiernas ursprung :
anteckningar : af Johan Flodmark.

Centraltr
1882

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

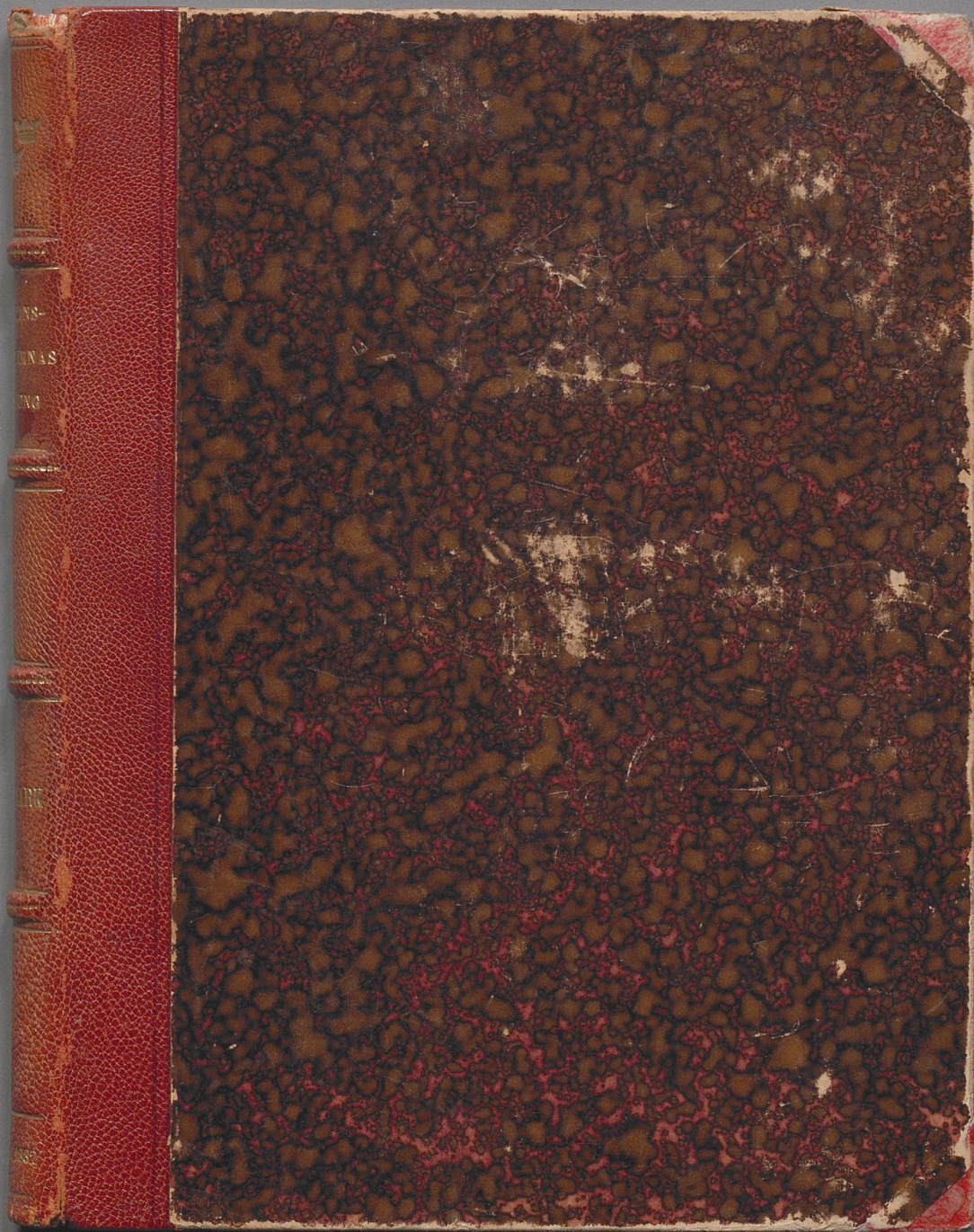
Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

ENS-
ENAS
ING

INK

ENSE

Kongl. Biblioteket.
STOCKHOLM.

Musik
hist.
Monogr.

an ... konsumenter. ... per kan utföra verk ... vackra och goda

du ska bli privat konsument, som
per kan utföra verk: vackra och goda

Kong

ST

Mu

li

Ma

BELLMANSMELODIERNAS

URSPRUNG

ANTECKNINGAR

AF

JOHÁN FLODMARK

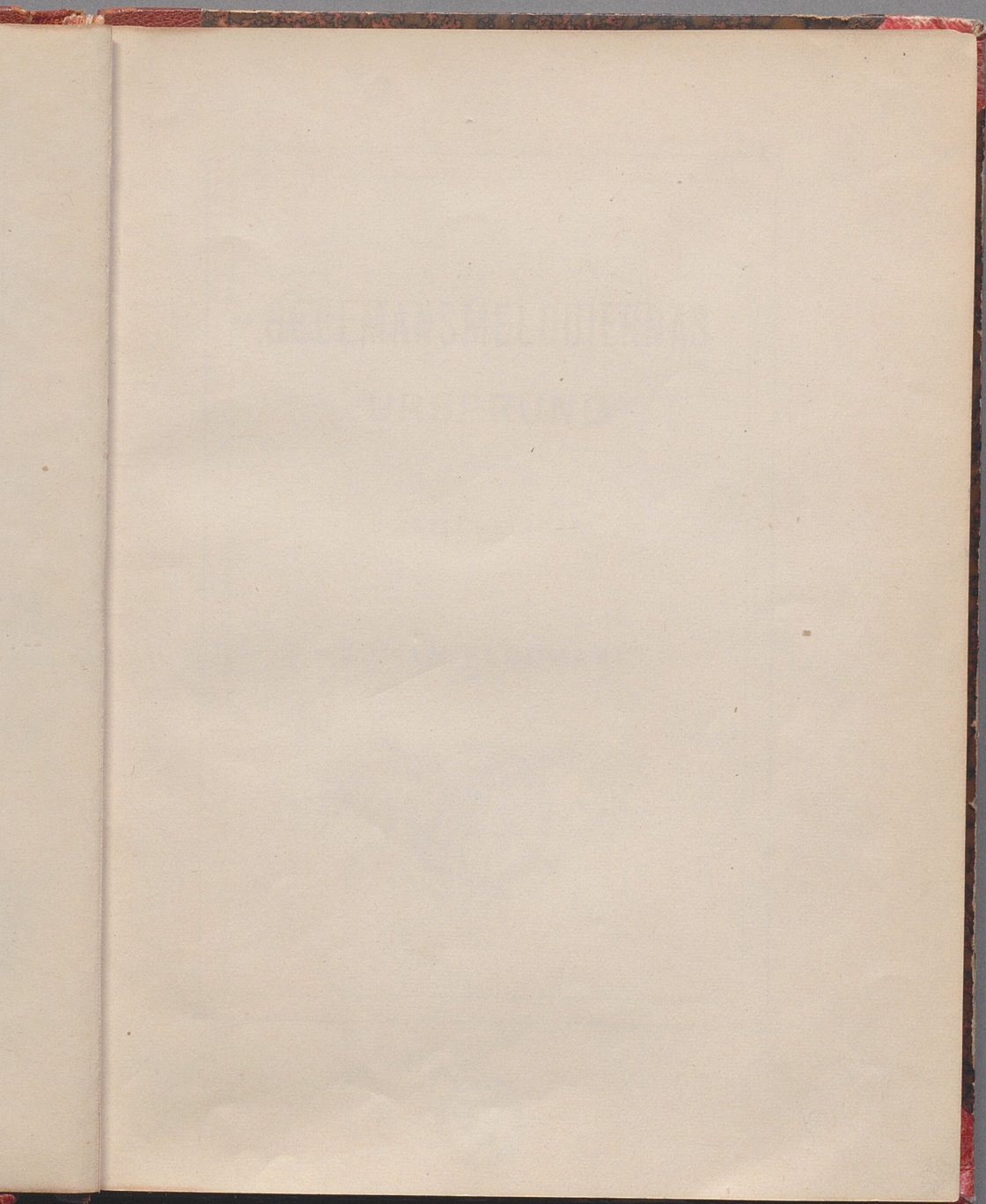

STOCKHOLM
TRYCKT I CENTRAL-TRYCKERIET
1882

Kong

S

M
R
M

Kon

s

M
M
M

BELLMANSMELODIERNA
URSFUNN

BELLMANSMELODIERNAS
URSPRUNG

ANTECKNINGAR .

AF

JOHAN FLODMÄRK

Kon

M
M
M

BELLMANSMELDIERNAS
URSPRUNG

Upplagan tryckt i 75 ex.

STOCKHOLM, CENTRAL-TRYCKERIET, 1882.

Frågan, huruvida Bellman sjelf komponerat musik till sina sånger eller icke, har städse och i synnerhet under de senaste decennierna afhandlats med allt större intresse. Från den för cirka femtio år tillbaka nästan allmänt hysta föreställningen att hans toner föddes på samma gång som den poesi, hvilken med dem bekläddes, har man nu mera småningom öfvergått till den åsigten att så icke varit förhållandet, åtminstone icke med det öfvervägande flertalet af hans melodier. Redan Åhlström, som biträdt Bellman, då han först (1790 och 1791) utgaf *Fredmans epistlar och sånger*, med utarbetande af ackompanjemang till me-

lodierna, säges hafva på sin tid fällt det yttrande att Bellman ej komponerat en enda af dessa melodier. Likväl funnos många, hvilka tviflade på denna utsaga och ännu fasthöllo vid den gamla åsigten. Emellertid hade redan Sondén i sin år 1835 utgifna upplaga af skaldens skrifter samt Drake i de anmärkingar, som åtföljde den af honom (1837) publicerade »musik till valda skrifter af C. M. Bellman», kunnat påvisa det verkliga ursprunget till ett fåtal af melodierna, och närmare ett tiotal år senare kunde Atterbom i sina *Svenska siare och skalders* uppgifva källorna till ytterligare några.* Ännu ett steg längre framåt till belysning af frågan kom man, då Carlén år 1855 började utgifningen af sin Bellmans-edition, der ganska många upplysningar af värde beträffande melodiernas härledning meddelas, ehuru visserligen icke kan förnekas att han äfven gör sig skyldig till åtskilliga misstag. Utkom så år 1872 de s. k. »Bellmans poetiska arbeten till år 1772, så-

* Hans uppgifter äro grundade på meddelanden af lektorn i Upsala C. J. Björck, den förste, som gjort mera omfattande forskningar efter originalen till Bellmans melodier.

dana han då ämnade utgifva dem»*, i hvilken samling till flera af de deri innehållna sångerna angifves »airen». — Man hade nu småningom genom alla dessa tid efter annan framträdande upplysningar temligen allmänt kommit till den öfvertygelsen att man nödgades fränkänna Bellman hedern af att vara kompositör i egentlig mening, hvilket förvisso ingalunda lärer förminska hans skaldeära, likasom ju t. ex. Béranger af sina landsmän icke är mindre värderad derföre att han lånat melodier till hvar enda en af sina sånger.

Författaren till efterföljande anteckningar, som alltid med lifligt intresse omfattat Bellmansmelodifrågan och under många år forskat i gammal musik för att i sinom tid — äfven han — lemna bidrag till denna frågas lösning, hade redan förlidet år ämnat offentliggöra dessa sina anteckningar, då han oförmodadt fann sig förekommen af hr J. Bagge, hvilken riktat litteratursällskapets tidskrift »*Samla- ren*» (1881, första häftet) med en värderik och förtjenstfull uppsats rörande detta

* Deribland förekommer dock äfven sådant, som icke är författadt af Bellman (jfr »*Samla- ren*» 1880, 2:a häftet, sid. 128).

ämne, hvarjemte han försett sin nyligen utgifna upplaga af Drakes Bellmansmusik med upplysningar om melodiernas ursprung. Då emellertid ett och annat af hvad förf. till nedanstående lyckats utforska varit obekant för hr B. och då vi beträffande originalen till vissa melodier äro af olika mening, har förf. trott det icke vara så alldeles ovigtigt att nu offentliggöra *sina* upplysningar, hvilka, jemte det att de i åtskilligt komplettera hr B:s, böra, likasom hans, vara till gagn vid utgifvandet af en ny, förr eller senare framträdande tidsenlig upplaga af vår store folkskalds samlade arbeten.

De svårigheter, som mycket ofta möta vid forskandet efter originalen till Bellmans melodier, äro icke få och inses lätt af den, som befattat sig med dylik forskning. Den ursprungliga melodien har nämligen under sin vandring genom tiden allt som oftast undergått betydliga förändringar, hvilka vid flera tillfällen i väsentlig mån äfven sträckt sig till sjelfva karakteren, ungefär på samma sätt som, när en tilldragelse omtalas, berättelsen om densamma under det den går från mun till mun aldrig återgifves precist i sin första

form, utan städse med mer eller mindre betydande tillägg och frångångningar, så att den slutligen understundom kan hafva förlorat mycket af sitt ursprungliga innehåll, för att icke säga blifvit hardt nära oigenkänlig. Dels torde Bellman sjelf afsigtligt, då han ansett sådant vara behöfligt för det karakteristiska i de situationer han i sina sånger med dramatiskt lif tecknat, hafva förändrat originalmelodien; dels lär han väl äfven ibland, efter att blott en gång flyktigt hafva hört en melodi, som slagit an på honom och hvilken han funnit tjenlig att använda till någon af sina sånger, återgifvit denna melodi så som han då uppfattat densamma, i större eller mindre mån afvikande från sjelfva originalet; och dels slutligen är det långt ifrån säkert att skalden alltid hemtade sina melodier direkt från deras första ursprung, hvilket sannolikt vid många fall varit för honom fullkomligt obekant, utan troligen ofta från bearbetningar ur andra och tredje hand. Det är derföre, som sagdt, oftast förenadt med stora svårigheter, mången gång rent af omöjligt, att med visshet bestämma, huruvida förändringarna i musiken äro verkställda af

Bellman sjelf, eller om han emottagit melodien sådan den nu till hans sånger befinnes. En annan sida af saken och härmed sammanhängande, hvilken ej får alldeles förbises, är den, huru man rätteligen bör tolka det uttryck Bellman beagnat, då han om Fredmans sånger säger att de äro af honom öfversedda, rättade och erkända såväl till poesien »som den af mig till en del äfven komponerade musik». Hr Bagge har, hufvudsakligen stödjande sig på försanthållandet af det autentiska i det ofvan anförda yttrandet af Åhlström, att Bellman ej skulle hafva komponerat en enda af sina melodier*, förklarar detta Åhlströms uttryck sålunda, att dermed afses endast den fria bearbetningen af vissa melodier, och vi medgifva gerna att denna uttydning nog är möjlig; men en annan fråga blir, om meningen af de citerade orden af Bellman *alldeles* utesluter möjligheten att åtminstone någon eller några melodier helt och hållet härröra från honom sjelf. Utan att egentligen vilja betvifla den sagesman

* Biografiskt lexikon, 23:dje bandet (Örebro 1857), artikeln *Åhlström*.

— Wieselgren — som anført mer omnämnda yttrande af Åhlström och villigt erkännande dennes auktoritet uti i fråga varande ämne, kan förf. dock ej frigöra sig från en viss förvåning att denne sagesman nästan i samma andedrag begagnar sig af dessa ord: »Det är sannolikt att Bellman komponerat melodier», hvilka ord väl eljest egentligen icke äro egnade att bekräfta Wieselgrens orubbliga öfvertygelse om giltigheten af hvad Åhlström skulle hafva sagt. Icke heller torde man böra så lätt, som hr Bagge gjort, öfverhalka det ställe i Kellgrens företal till Fredmans epistlar, der han om Bellmans melodier säger, att deribland sådana finnas, »som erkänna samme skapare med versen», ett påstående, som väl Bellman icke skulle låtit sin vän uttala, derest det ej varit sannt; åtminstone finnes intet skäl för handen att betvifla en sådan hans rättrådighet. Visst är att i den nya samling skrifter af Bellman, som 1877 utgafs af hr C. Eichhorn, man i senare delen sid. 220 påträffar ett poem, öfver hvilket skalden skrifvit orden: »Egen komposition», hvilket uttryck ej gerna kan tolkas annorlunda än som ett tillkännagifvande att

Bellman sjelf, eller om han emottagit melodien sådan den nu till hans sånger befinnes. En annan sida af saken och härmed sammanhängande, hvilken ej får alldeles förbises, är den, huru man rätteligen bör tolka det uttryck Bellman begagnat, då han om Fredmans sånger säger att de äro af honom öfversedda, rättade och erkända såväl till poesien »som den af mig till en del äfven komponerade musik». Hr Bagge har, hufvudsakligen stödjande sig på försanthållandet af det autentiska i det ofvan anförda yttrandet af Åhlström, att Bellman ej skulle hafva komponerat en enda af sina melodier*, förklarat detta Åhlströms uttryck sålunda, att dermed afses endast den fria bearbetningen af vissa melodier, och vi medgifva gerna att denna uttydning nog är möjlig; men en annan fråga blir, om meningen af de citerade orden af Bellman *alldeles* utesluter möjligheten att åtminstone någon eller några melodier helt och hållet härröra från honom sjelf. Utan att egentligen vilja betvifla den sagesman

* Biografiskt lexikon, 23:dje bandet (Örebro 1857), artikeln *Åhlström*.

— Wieselgren — som anført mer omnämnda yttrande af Åhlström och villigt erkännande dennes auktoritet uti i fråga varande ämne, kan förf. dock ej frigöra sig från en viss förvåning att denne sagesman nästan i samma andedrag begagnar sig af dessa ord: »Det är sannolikt att Bellman komponerat melodier», hvilka ord väl eljest egentligen icke äro egnade att bekräfta Wieselgrens orubbliga öfvertygelse om giltigheten af hvad Åhlström skulle hafva sagt. Icke heller torde man böra så lätt, som hr Bagge gjort, öfverhalka det ställe i Kellgrens företal till Fredmans epistlar, der han om Bellmans melodier säger, att deribland sådana finnas, »som erkänna samme skapare med versen», ett påstående, som väl Bellman icke skulle låtit sin vän uttala, derest det ej varit sannt; åtminstone finnes intet skäl för handen att betvifla en sådan hans rättrådighet. Visst är att i den nya samling skrifter af Bellman, som 1877 utgafs af hr C. Eichhorn, man i senare delen sid. 220 påträffar ett poem, öfver hvilket skalden skrifvit orden: »Egen komposition», hvilket uttryck ej gerna kan tolkas annorlunda än som ett tillkännagifvande att

melodien till stycket är af honom sjelf. Är detta antagande riktigt och har han sålunda komponerat *en* melodi, så lärer väl ingen vilja bestrida att han äfven kunnat producera flera.

Hvad beträffar det yttersta ursprunget till hvarje af de melodier efterföljande anteckningar afse, gör förf. ej anspråk på att *alltid* hafva funnit detsamma, ty allt som oftast inträffar det förhållande, att den »air», hvartill från en källa hänvisas, syftar på en annan, denna i *sin* ordning ytterligare på en annan o. s. v.; men hvad han i den vägen lyckats finna, bör likväl kunna vara till gagn såsom en god ledtråd vid bemödandet att tränga tillbaka ända ned till sjelfva urgrunden.

Vid anförandet af uppgifter angående sådana melodier, hvilka äro hemtade från teatern, har förf. noggrant meddelat data för de beträffande operornas eller sångspelens uppförande såväl i deras hemland som härstädes, för att derigenom om möjligt lemna bidrag till bestämmande af melodiers ålder samt äfven, der sådant ej är med visshet känt, om tiden för tillkomsten af den sång, hvartill melodien blifvit af Bellman begagnad.

Hittills hafva icke *originalmelodierna* till Bellmans sånger, annat än blott undantagsvis, blifvit publicerade; men förf. har trots detta vara nödvändigt icke allenast för att derigenom styrka sina uppgifter, utan äfven på det en hvar må blifva satt i tillfälle att sjelf pröfva i hvad mån Bellman närmat eller aflägsnat sig från sin melodis förebild eller, med andra ord, huru fri den behandling varit, som han underkastat den ursprungliga.

Slutligen vill förf. nämna att de melodier hans anteckningar beröra tills vidare inskränka sig till Bellmans »chefs-d'oeuvre», Fredmans epistlar och sånger, då hvad man hittills känner om de melodier, hvilka tillhöra hans öfriga arbeten, ännu är jemförelsevis ringa; men han torde framdeles återkomma äfven till dessa, så vida materialet under tiden skulle kunna ökas. Derjemte må det framhållas att förf. förbigått sådana sånger, der om melodierna torde få anses såsom afgjordt att genom hr Bagges försorg nödiga upplysningar erhållas och beträffande hvilka melodier han anført källor, hvilka icke varit förf. tillgängliga.*

* Förf. vill här uttala önskvärheten af att hr B. uti den fortsättning af sin artikel »Om Bell-

I sammanhang härmed må anmärkas att, äfven efter samtliga de mer eller mindre tillfredsställande upptäckter man hittills gjort af melodierna till Fredmans 82 epistlar, originalen till 25 (deribland de vackra melodierna till nr 30, 54 och 80) samt af melodierna till Fredmans 65 sånger, originalen till 23 (bland hvilka melodierna till nr 31 och 35, den riksbekanta »Gubben Noach», samt den förtjusande nr 64: »Fjäriln vingad syns på Haga») ännu fortfarande äro fullkomligt okända.

Och härmed öfvergår förf. till detaljerna af sina anteckningar.

mans melodier», hvilken inom kort torde vara att förvänta i tidskriften Samlaren, måtte *fullständigt framlägga* alla sådana originalmelodier, hvilka saknas bland efterföljande anteckningar, men äro honom bekanta och bland hvilka finnas flera af speciellt intresse, t. ex. melodien till Fredmans ep. nr 81 samt Fredmans sång nr 38 m. fl.

I.

Fredmans epistlar.

Nr 5. (*»Käre bröder, så låtom oss supa
i frid.»*)

Enligt de s. k. »Bellmans poetiska arbeten till år 1772» skall melodien vara densamma som till: »Allt sedan Bernhardus kom til vår by», en sång, som förekommer på flera ställen uti de i kongl. biblioteket bland dess handskriftsamling förvarade visböcker från förra århundradet, t. ex. under N:o 312 pag. 218 Tomus 2 af ett band in 4:o med titel: *»Miscellanea Descriptio vitæ Mathiæ Westerbergii Tillika med annat nyttigt och roligt samladt vid lediga stunder af (namnet bortklippt) Anno (årtalet likaledes).* Den nämnda visan har der till öfverskrift: *Dispute emellan en Mor och*

Vs. 52

des dotter. — K. J. Warburg uppgifver i sin afhandling om det svenska lustspelet under frihetstiden (Göteborg 1876) såsom visans författare *H. Brandel* (född 1739, död 1828), och att hon tillhör ett af denne författadt tillfällighetsstycke: »Bernardo Desperato, et litet Divertissement på Elisabeths dag» (se vidare anf. bok sid. 104). — Den ursprungliga melodien (med någon förändring densamma som till en tur i vår »lancierquadrille») har hr Bagge funnit vara af engelskt ursprung.

Nr 6. (»Käraste bröder, systrar och
vänner,
Med helso och frid!«)

Melodien är, som Carlén riktigt uppgifver, lånad från sluttronden i *Rousseaus* opera-comique *Le Devin du village*, hvilken gafs första gången i Fontainebleau den 18 Okt. 1752 och i Stockholm den 9 Febr. 1758 af den franska teatertrupp, som vistades härstädes mellan åren 1753 och 1771 samt uppträdde å Bollhus-teatern. — Originalmelodien meddelas härjemte i de delar Bellman användt; andra reprisen (9 takter) är nämligen af honom öfverhoppad.

Al-lons dan - ser sous les or - meaux!

A - ni-mez-vous, jeunes fil - lettes; Allons dan-

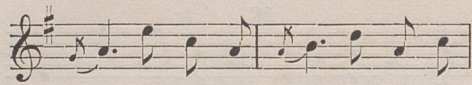
ser sous les ormeaux! Ga-lants, pre-nez vos

cha - lu-maux! A la ville

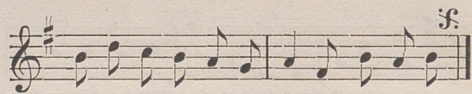
on fait bien plus de fra - cas; Mais sont - ils

aus - si gais dans leurs é - bats? Toujours con-

tents, Tou-jours chan - tants; Beau - té sans

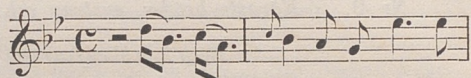
fard, Plai - sirs sans art; Tous leurs con-

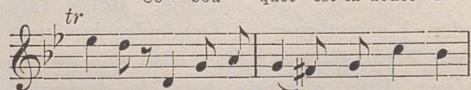
certs va-lent-ils nos mu - set-tes? Al-lons dan-

Nr 7. (*»Fram med basflöten, knäpp och skrufva.»*)

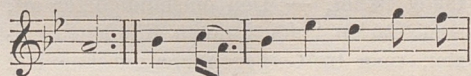
Melodien återfinnes som ariette (*»Chère Annette, reçois l'hommage»* etc.) i madame Favarts, *Lourdet de Santerres* och abbé *Fusée de Voisenons* sångspel *Annette et Lubin*, ett på den tid då pastoralkomedien stod i sitt flor gerna sedt teaterstycke, som uppfördes första gången i Paris den 15 Febr. 1762 och i svensk översättning i Göteborg den 7 Maj 1782 samt i Stockholm den 2 Maj 1786 å Stenborgska teatern vid Munkbron. Musiken till stycket är arrangerad af *Blaise* (medlem af orkestern vid Comédie italienne i Paris, död i denna stad 1772), som äfven komponerat några af sångnumren, deribland den i fråga varande arietten, hvilken här införes.

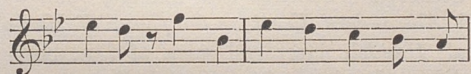
Chère An - - net - te, re - çois l'hom -
Ce bou - - quet est la douce i -

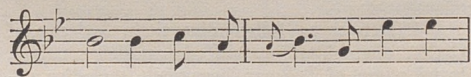
ma - ge, Que chaque jour te rend mon
ma - ge De ton é - - clat, de ta frai -

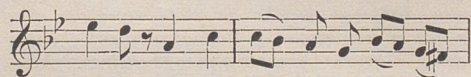
coeur. Pour don - ner en - core plus de
cheur.

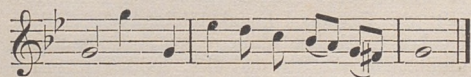
gra - ce Aux fleurs dont pour toi j'ai fait

choix, Con - tre ton sein que je les

pla - ce; Ces deux ro - ses en fe - ront

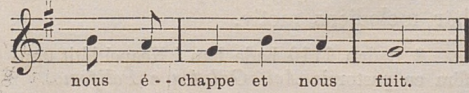
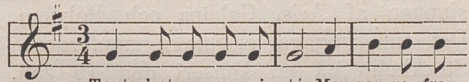
trois, Ces deux ro - ses en fe - ront trois.

Nr 9. (»Käraste bröder, systrar och
vänner,
Si fader Berg han skrufvar och
spänner.»)

Originalen till melodien torde vara den i »Cantiques ou Opuscles lyriques» etc.* till sången »Tout n'est que vanité» (pag. 180) använda »air du drapeau», som åtminstone i vissa delar eger en påtaglig likhet. — Den omständigheten att, som Carlén anför i noten till denna epistel, man trott sig igenfinna musikmotivet i inledningen för obligat-valdthorn till dryckeskören (»Bacchus ever fair and young») i *Alexanders Feast or the power of Music* af *Händel*, lärer väl vara af föga betydelse, då den erinran om Bellmans me-

* Den mera fullständiga titeln å denna af Carlén efter Atterbom anförda andliga sångbok, hvari några af Bellman begagnade melodier påträffas, är: *Cantiques ou Opuscles lyriques sur différens sujets de piété, avec des airs notés et non notés, à l'usage des catéchismes de la paroisse Saint-Sulpice et autres. Nouvelle édition, considérablement augmentée etc. A Paris. Chez Ad. Le Clere etc. 1818. 16:o* (Ett ex. förvaras i kongl. biblioteket). Till de i boken innehållna sångerna har användts nästan uteslutande profana melodier, hvilkas ursprung antydas ofvan texten till hvarje sång.

lodi, som kan hafva framkallats af några
takter i det engelska musikverket, synes
vara beroende på en ren tillfällighet, hvar-
vid någon synnerlig vigt ej torde kunna
fästas. — Den franska melodien lyder:

Nr 12. (»Gråt, fader Berg, och spela».)

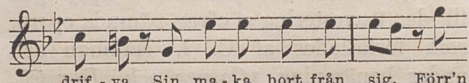
Grundmotivet till denna epistels melodi är hemtadt från *Händels* i London 1719 första gången gifna opera *Acis and Galathea*,* der det återfinnes i en trio, sjungen af Acis, Galatea och Polyfem. Det ursprungliga originalet uppfördes i Stockholm på en konsert den 19 Jan. 1734 och har till titel å den vid detta tillfälle tryckta svenska öfversättningen af texten endast: »*Pastoral eller Herdqväde*». I förändrad form och betitlad *Acis och Galathea* samt under namn af heroisk ballet i 3 akter med musik dels arrangerad af textens författare (eller måhända bearbetare), då varande sångmästaren vid kongl. teatern *Lars Samuel Lalin*, till stor del efter *Händels* nyss nämnda musikverk samt för öfrigt efter »andre berömde mästares arbeten utsökt och i ordning satt», och dels komponerad af kapellmästaren *H. F. Johnsen*, gafs operan härstädes å teatern i Bollhuset första gången den 10 Maj 1773. Efter det dervid begagnade partituret anföres här melodien motiv.

* Redan 1710 hade han i Neapel låtit uppföra en pastorale *Aci, Galatea e Polifemo*.

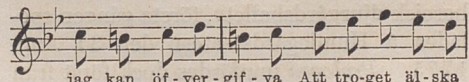
Acis.

Förrskall en duf - va

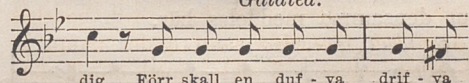

drif - va Sin ma - ka bort från sig, Förr'n

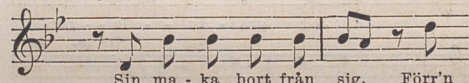

jag kan öf - ver - gif - va Att tro - get äl - ska

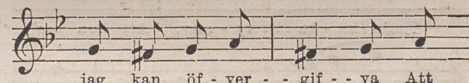
Galatea.

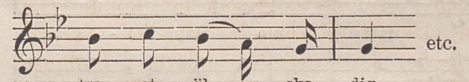
dig. Förr skall en duf - va drif - va

Sin ma - ka bort från sig, Förr'n

jag kan öf - ver - - gif - - va Att

tro - get äl - - - ska dig.

Samma motiv, på annat sätt varieradt och mera påminnande om Bellmans behandling af musiken till denna epistel, finnes användt dels till sången: »Kom du

som gråter» i de s. k. »Bellmans poetiska arbeten till år 1772», sid. 74, der melodien är införd med öfverskrift: »Air: Menuet», dels till en kuplettmelodi i prologen till den travestering af ofvan nämnda opera, som författades af C. I. Hallman och under benämning »Casper och Dorotea, heroisk djurgårdsballet», första gången spelades å Humlegårdsteatern den 31 Aug. 1775. *Prologen* uppfördes dock först från och med den 30 Sept. 1776. Melodien ur densamma meddelas här.

Jag gra - tu - - le - - rar
 min kä - ra sy - ster, Att hon har
 fått sin tupp i - - gen,
 Att hon har fått i - gen, Att hon har
 fått i - gen, Jag gra - tu - le - rar Att

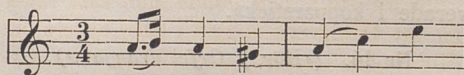
Nr 13. (*»Nå, ä' ni nu alla församlade här?»*)

Carlén anmärker i en not, att i en handskrifven samling af Fredmans epistlar, öfversedd af Bellman, finnes vid denna epistel antecknad: *Som belle Cerisse*, och att han ej kunnat utforska meningen härmed. Det är emellertid benämningen på en kontradansmelodi, som, jemte åtskilliga andra, finnes intagen i ett litet häfte, hvilket i Stockholms-Posten för den 22 Juli 1784 annonseras till salu i Runemarks boklåda med titel: »Nya Contradans-Noter, som brukas på Assemblén och hos de förnämare», hvarefter uppräknas namnen å tillsammans 35 stycken, »graverade i kopparstick».

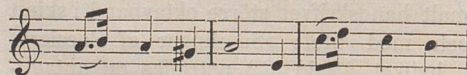
Nr 14. (*»Hör, j Orfei drängar.»*)

I kongl. biblioteket förvaras ett gammalt handskrifvet större oktavband i skinn och med titel: »Samlingar af Poesier», i hvilket å sid. 22 påträffas en antagligen från de första decennierna ur senare

hälften af sjuttonhundralet sig förskrifvande visa: »Skönsta Florinda, trastarna tala» etc., som har till öfverskrift: »Menuette» och af hvars melodi — äfven använd af Envallsson i hans parodiska sångspel *Iphigenie den andra eller Gamla grekiska historien* (uppförd första gången den 25 Febr. 1800 å dramatiska teatern i den sedermera nedbrunna arsenalen) — Bellman till denna epistel begagnat första repisen, hvaremot det öfriga är af honom alldeles sjelfständigt behandladt, såvida man ej får anse de fyra följande takterna vara lånade från en i Envallssons lyriska komedi *Bobis bröllop* (gifven första gången på Stenborgska eller svenska komiska teatern den 28 Juli 1788) inlagd menuett (Bobis kuplett: »Hela socknen skall förnimma» etc), der ett liknande ställe finnes.

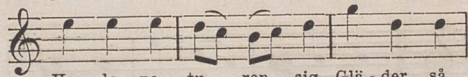
Skön - sta Flo - - rin - - da,
Allt hvad som sof - vit har

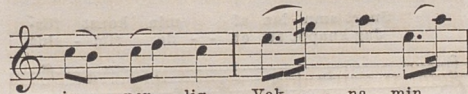
tra - - star - na ta - la, So - - len sig
väcks ur sin dva - la, Lil - - jan ut

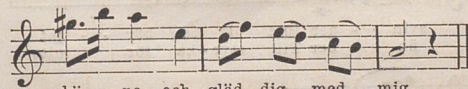
stic - ker ur böj - - jor - na opp;
spric - ker ur süm - - ni - ger knopp.

He - la na - tu - - ren sig Glä - der så

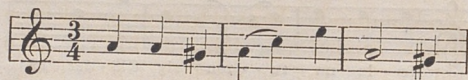
in - - ner - lig. Vak - - na, min

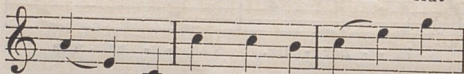
skö - na och gläd dig med mig.

Dessutom återfinner man sammanledes första satsen af denna melodi i musikpartituret till Hallmans parodi *Petis och Telée* (Telées kuplett i 2:dra aktens 2:dra scen: »Snart smulan af min konst försvinner» etc.), och kunde man vara säker på att Dahlgrens uppgift i hans arbete om Stockholms teatrar (sid. 315) vore riktig, skulle Carl Stenborg då vara kompositören, men detta är alls icke troligt, knappast möjligt; sannolikt har han endast *arrangerat* åtminstone en del af musiken till nämnda pjäs. För öfrigt är

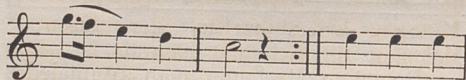
det anmärkningsvärdt att såväl Envallssons
som Stenborgs behandling af i fråga va-
rande melodis andra repris är fullkomligt
olika.

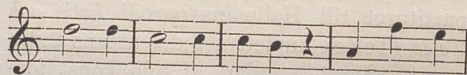
Snart smu - lan af min konst för-
Jag knappt ett en - - da rim - siut

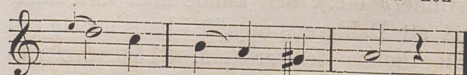
svin - - ner Just då hon bör - - jat
fin - - ner Till styr - ka för mitt

sväl - - la opp. Snart smu - lan
kär - - leks - hopp.

af min konst för - svin - ner Just då hon

bör - jat sväl - - la opp.

Petis och Telée gafs första gången i
Stockholm å Humlegårdsteatern den 27
Sept. 1779.

ces ap - - pas? Lais - sez - moi fai - re;

tr
 Quel my - stè - re! D'honneur, vous ne vous

Fin.
 for - mez pas. Les jo - lis bras! En -

tr
 core de l'em - bar - ras! Cè - te rougeur me

dé - ses - - pè - re. He - las! De tous

tr **F**
 vos hé - las, Ma reine, en - fin je suis las.

Nr 22. (»Glasen darra mellan knogen.»)

Grétry har komponerat denna melodi, hvilken återfinnes som kuplett i hans opera-comique *Lucile*, der den sjunges af en bondflicka och har till text orden: »Chantons deux epoux» etc. Nämnda

operett, med text af Marmontel, gafs första gången i Paris den 5 Jan. 1769 samt öfversatt till svenskan af A. M. Malmstedt (sedermera fru Lenngren) i Stockholm å Bollhusteatern den 19 Juni 1776, hvarefter samma pjäs upptogs till spelning å Stenborgska teatern vid Munkbron, der den uppfördes från och med den 18 Nov. 1786 till den 16 Jan. 1795. — Å sid. 68 i de s. k. »Bellmans poetiska arbeten till år 1772», der i fråga varande epistel finnes intagen, angifves melodien som »Air: Fête d'Ekholms sund».

The musical score is written on four staves in G major (one sharp) and 6/8 time. It begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The first staff starts with a fermata over the first measure. The lyrics are: "Chantons deux é-poux Que sous ses", "loix l'a-mour as - sem - ble; Chan-tons", "deux é-poux, Qu'il joint de ses noeuds", and "les plus doux. Au-tour d'eux il nous". The piece concludes with the word "Fin." above the final staff.

Chantons deux é-poux Que sous ses
loix l'a-mour as - sem - ble; Chan-tons
deux é-poux, Qu'il joint de ses noeuds
Fin.
les plus doux. Au-tour d'eux il nous

sem - ble Dan - ser sous deux jeu -
nes ormeaux, Qui s'é - le - vent en -
semble Pour u - nir leur ra-meaux.

Nr 24. («Kära syster, Mig nu lyster.»)

Melodien, af skalden fritt behandlad, är hemtad från *Dunis* opera-comique *La clochette*, der den utgöres af en duo emellan Colin och Colinette, hvilken börjar med orden: »À la fête du village». Denna operett uppfördes första gången den 14 Juli 1766 i Paris å Comédie italienne samt, med Anseaumes text öfversatt af D. G. Björn under benämning *Klockan*, i Stockholm å Stenborgska teatern den 18 Febr. 1786. I fråga varande melodi har äfven af Enwallsson användts i hans sångspel *Kronfogdarne*.

Colinette.

A la fête du vil -

bis.
la - ge, Je m'en souvien - drai longtemps;

Au mé - pris de vos serments, Li - son

bis.
re - çut votre hom - ma - ge. Est - ce ain -

bis.
si qu'un tendre a - mant Sait prou -

Colin.
ver qu'il est con - stant? Dès l'in -

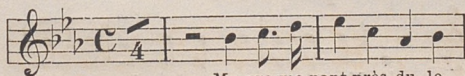
stant que Ni - co - dè - me O - se

vous par - ler d'a - mour, Vous sans

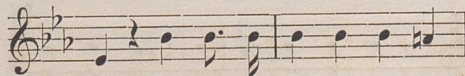
u - ser de dé - - tour, Vous lui
ré - pon - dez de mê - me. Est - ce ain -
tr
si qu'à votre a - mant Vous gar -
dez un coeur con - stant? Vous gar -
dez un coeur con - stant? Est - ce ain -
si qu'à votre a - mant Vous gar -
dez un coeur con - stant? Vous gar -
dez un coeur con - stant?

Nr 26. (»Hvar står fiolen — säj, min
son?»)

Originallet till melodien är Zerbins första aria: »Me promenant près du logis» i operetten *Le peintre amoureux de son modèle* af Anseaume, med musik af Duni, hvilket sångspel gafs i Paris första gången den 26 Juli 1757 och i Stockholm å Bollhusteatern den 8 Nov. 1764 af den franska teatertruppen. Ader-ton är derefter uppfördes samma pjes, öfversatt af Envallsson (»Målaren kär i sitt modell») på teatern å Eriksberg första gången den 31 Aug. 1782 och sedermera å Stenborgska teatern vid Munkbron till den 19 Aug. 1791, då den hade gifvits tillsammans 34 gånger. — Melodien, i det skick, hvori den befinnes hos Bellman, afviker dock i några delar från sitt ursprung; liksom i nr 6 har han äfven här öfverhoppat melodiens andra repris.

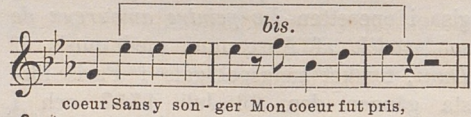
Me pro-me-nant près du lo-

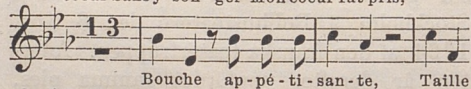
gis Sans y son-ger mon coeur fut

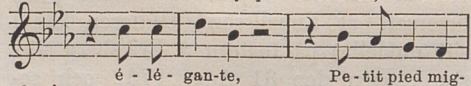
pris, Mon pauvre coeur, Mon pauvre

coeur Sans y son-ger Mon coeur fut pris, *bis.*

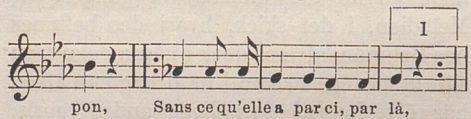
Bouche ap-pé-ti-san-te, Taille

é-lé-gan-te, Pe-tit pied mig-

non, Petit oeil fripon, Petit oeil fri-

pon, Sans ce qu'elle a par ci, par là, 1

là. Mon pauvre coeur soudain fut pris. Ah! 2

Ah! mon coeur fut pris. Mon pauvre

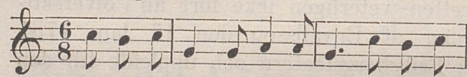
Nr 27. (*»Gubben är gammal — ur-
verket dras.»*)

Carlén har, med stöd af en notis hos Atterbom, Svenska siare och skalder, del. 6, uppgifvit att melodien till denna epistel återfinnes i operetten *Tunnbindaren* af *Philidor*. Men denne har ej komponerat sagde operett, utan *Nicolas Mé-dard Audinot* (född 1732, död 1801), hvilken äfven är författare till texten. Pjesen uppfördes första gången i Paris den 28 Sept. 1761 utan synnerlig framgång, men återupptogs den 16 Mars 1765, sedan libretton blifvit reviderad af *Qué-tant* och musiken af *Gossec*, och gjorde då mycken lycka. I Stockholm gafs operetten veterligen icke förr än i öfversättning af *Envallsson* den 17 Jan. 1781 å *Eriksbergsteatern* och upplefde till den 4 Sept. 1830, då den spelades å *Djurgårdsteatern*, tillsammans 137 representationer. Ännu 1860 och 1861 förekom det gamla sängspelet vid ett par sällskapsspektakler i Stockholm å *Ladugårdslandsteatern* samt dåvarande *Odeon-salongen* i huset nr 28 vid *Regeringsgatan*. För många bland den publik, som bevistade dessa båda sist nämnda föreställ-

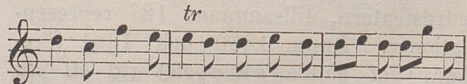
ningar, var det säkerligen en öfverraskning att återfinna en allmänt känd Bellmansmelodi i musiken till Fanchettes kupletter:

»En gammal tunnbindare, svartsjuk och dum,
Älskade Philis, en ung herdinna.»

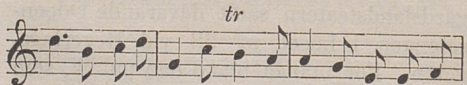
Äfven vid dessa tillfällen fick Philidor utan skäl figurera å programmet såsom kompositören. — I sångsamlingen *La clé du caveau*, 4:me édition (utan årtal), utgifven dels i Bruxelles af *Janet et Cotelle* och dels i Paris af *P. Capelle*, uppgifvas i Pariser-upplagan oriktigt ömsom *Blaise* och *Dauvergne* hafva satt musiken till *Le tonnelier* och den senare till nyss nämnda kupletter.

Un ton-ne-lier, vieux et ja-loux, Aimait u-

ne jeune ber-gè-re: Il vou-lait è - tres on é-

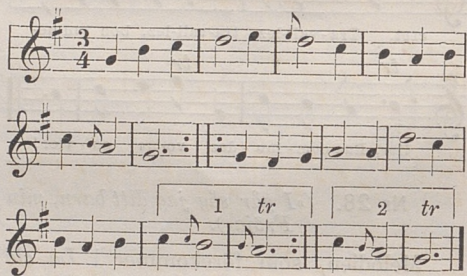
poux; Mais il n'avait pas su lui plaire. Lu-bin, ber-

ger jeune et bien fait, Courti-sait la belle en se-
 cret. Tra-vail-lez, tra-vail-lez, bon ton-ne-
 lier, Rac-com-mo-dez vo-tre cu-vier!

Nr 28. (*»I går såg jag ditt barn, min Fröja»*).

Melodien, som förekommer i *La clé du caveau* under nr 699 och der benämnes »vieil air languedocien» samt har till »timbre» (början af texten till den sång, hvars melodi begagnats): »Quoi, ma voisine, est tu fâchée?», är använd i sångpjäser af så väl *Anseaume* som *Favart*, bland annat i den senares pastorale *Les amours champêtres*, hvilken uppfördes första gången i Paris den 2 Sept. 1751. — Att ej Kraus, såsom Carlén i sin Bellmans-upplaga, noten 1 till ofvan stående epistel, synes vilja förmoda, har komponerat melodien, är härmed ådagalagdt, hvaremot

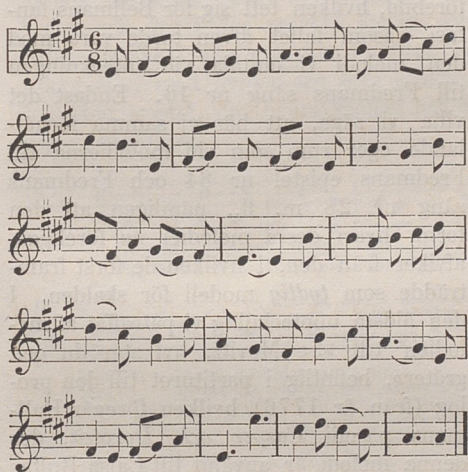
det nog kan vara möjligt att de obetydliga skiljaktigheter, som förefinnas emellan melodien, sådan den framträder hos Bellman och den gamla languedociska, häröra från nämnde kompositörs retoucher.

Nr 31. (*»Se, Movits! Hvi står du och gråter»*).

Denna epistels melodi har hittills — på hvad grund känna vi ej — gällt för att vara af Rousseau och densamma, på hvilken man sjöng Bergklints *»Ode öfver motgången»*. Hr Bagge antager emellertid i sina *»änmärkningar»* till den nya upplagan af Drakes Bellmansmusik, att melodien skulle vara hemtad från en fransk sång, kallad *Les fleurettes*, och komponerad af *Philidor* (enligt uppgift i *La clé*

du caveau, der melodien förekommer under nr 723.)*

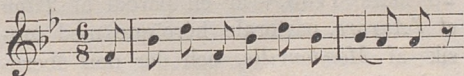

Ehuru ej *fullkomligt* öfvertygade om det grundade i hr B:s påstående, våga vi likväl icke bestrida detsammans riktighet; rytmen och karakteren i melodien påminna onekli-

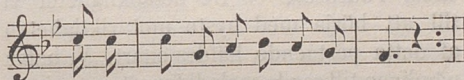
* I förbigående må anmärkas att texten till denna sång finnes intagen i vissamlingen *Chansons choisies etc.*, Tome VI, pag. 28, der *Fleury* säges vara författaren, under det att såsom sådan uppgifves *Favart* i *La clé du caveau*.

gen om Bellmans. Möjligen kan man tänka sig den franska melodien som en aflägsen förebild, hvilken tett sig för Bellmans fantasi, såsom fallet äfven torde vara med den melodi vi omtala vid anteckningen till Fredmans sång nr 10. Endast det vilja vi säga, att här ej samma förhållande eger rum som vid melodierna till Fredmans epistel nr 34 och Fredmans sång nr 28 m. fl., nämligen att den form, hvori dessa melodier *nu* föreligga, afviker från den, i hvilken de först framträdde som *tydlig* modell för skalden. I den äldsta uppteckning vi påträffat af melodien till »Se Movitz, hvi står du och gråter», befintlig i partituret till den prolog (från år 1776), hvilken föregår Hallmans parodi *Casper och Dorotea*, der denna melodi är använd till Cajsa Rultas kuplett: »Mitt hjerta är spändt uti kläfva» etc., skiljer densamma sig endast högst oväsentligt från dess nuvarande form hos Bellman. Likaledes är förhållandet med uppteckningen af samma melodi i en annan källa, nämligen partituret till Envallssons sångspel *Colin och Babet*, (gifvet första gången i Stockholm å Nya svenska, sedermera kallad Svenska komiska eller Sten-

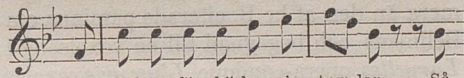
borgska teatern den 3 Febr. 1787), der den är begagnad till Colins kuplett i 1:a aktens 1:a scen: »Fast vädren de yra och rasa» och der i den tryckta pjesen som »air» angifves: »En gång om en afton jag råka» etc., med hvilka ord 6:te strofen i just den epistel, om hvars melodi här är fråga, begynner.

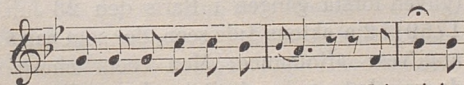
Mitt hjerta är spändt ut-i kläf - va,
Jag kan hvarken ä - ta ell' sof - va;

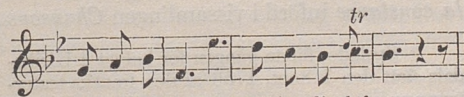
Munsjör Håkan, mitt hjer-ta är spändt;
Med lif-vet är fö-ga be - vändt.

Som dufvan för hü-ken sig tum-lar, så

tumlar du ock-så för mig. Nej, nej, jag

tumlar för dig, Det vill jag dig lof-va.

Nr 34. (*»Ack, hvad för en usel koja»*).

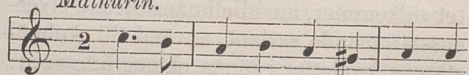
Enligt uppgift af hr Bagge (å förut anförda ställe) skulle originalmelodien till denna epistel vara densamma som användts till Ratons kupletter: *»Que l'aurore est loin encore»* i *Favarts* sångspel *Raton et Rosette ou La vengeance inutile*, hvilket, uppfördt första gången i Paris den 28 Mars 1753,* är en parodi af *Titon et l'Aurore*, pastorale héroïque med musik af *Mondonville*, och der den åberopade sången har till *»air»*: *»Il n'est point encor l'aurore»*. — De betänkligheter vi till att börja med hyste mot riktigheten af detta påstående häfdes snart. Vi hafva nämligen till sagda melodi funnit en variant, här nedan meddelad, som synes oss något mera än den af hr B. citerade påminna om Bellmans och begagnad till en vexelsång i *Laruettes* opera-comique *L'ivrogne corrigé* (gifven första gången i Paris den 23 Juli 1759) i 2:a aktens 4:de scen, der som *»air»* angifves: *»Romance: Mon coeur chargé de sa chaîne»* (med titel: *Le modèle de la constance* införd i vissamlingen *Chansons*

* Spelades första gången för hofvet å Ulriksdals slott den 1 Sept. 1756 af den franska teatertruppen.

choisies etc., Tome V, pag. 11). Men ännu mera hafva vi blifvit öfvertygade om att här verkligen föreligger originalmelodien till Bellmans »Ack, hvad för en usel koja» derigenom att vi i partituret till Envallssons lyriska komedi *Colin och Babet* påträffat ytterligare en, hvad början och slutet vidkommer, med Bellmans melodi öfverensstämmande variant, använd till skolmästarens kupletter i första aktens 5:te scen: »Ecce! nu jag jubilerar . . .», hvilka hafva till »air»: »Likt Eneas vid sitt Troja etc». Dessa ord utgöra början till 10:de strofen af Fredmans epistel nr 34 och vi skulle således här hafva denna epistels melodi i dess första form. Detta antagande vinner ytterligare bekräftelse af den omständigheten att Envallsson i ett annat, tretton är senare författadt teaterstycke, parodien *Iphigenie den andra*, till en kuplett betjenat sig af en melodi, hvar till han anför samma »timbre» som nyss blifvit citerad. Det ställe i original-partituret till sist nämnda sångspel, der denna kuplett (Iphigenies: »Hvad min syssla jag beklagar») förekommer, är tyvärr defekt; men för så vidt man kan döma af de tre takter af sångens början, hvilka äro synliga, vi-

sar sig alldeles påtagligt att vi här hafva framför oss Fredmans 34:de epistels melodi i dess nuvarande form. Förändringen torde mähända härröra från Åhlström, som biträdde Bellman med redaktionen af musiken till Fredmans epistlar, då dessa första gången utgäfvos 1790.

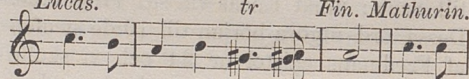
Mathurin.

Ah, dieux! Quel sort ef - fro - ya - ble!
Nous voi - ci tous deux au dia - ble.

Lucas.

tr Fin. Mathurin.

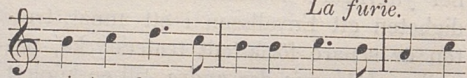
L'en - fer s'ou - vre sous nos pas.

La furie.

Nous voi -

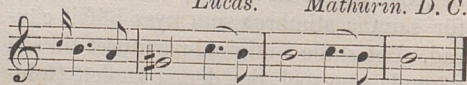
Oh! vous n'é - chap - pe - rez pas.

La furie.

ci tous deux au dia - ble. Oh! vous n'é - chap -

Lucas. Mathurin. D. C.

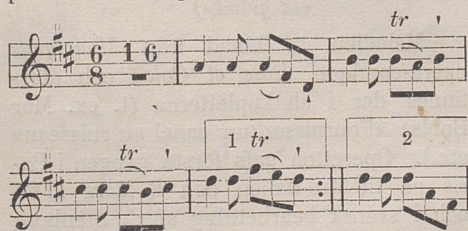

pe - rez pas. Hé - - las! Hé - - las!

Nr 35. («Bröderna fara väl vilse ibland.»)

Melodien återfinnes bland ballettmusiken till dryadernas dans i 2:dra aktens

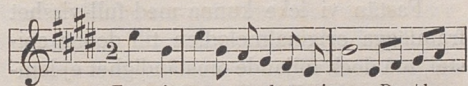
5:te scen af operan *Silvie*, texten af Laujon, musiken af *P. M. Berton* (3:dje akten) och *Trial*. Denna pjes uppfördes första gången i Paris den 11 Nov. 1766 och i Stockholm, med texten öfversatt af C. Manderström, på kongl. teatern i Bollhuset den 13 Juli 1774. Äfven af Envallsson är samma melodi begagnad i hans sångspel *Bobis Bröllop* till en slutkör i andra akten och hvilken i den tryckta pjesen har till öfverskrift: »Ton: När du tar ditt glas i hand». — Det torde numera icke med lätthet låta sig afgöra, huruvida Bellman hemtat denna melodi direkt ur den ofvan nämnda operan, eller om han betjenat sig af den af Envallsson citerade sången, eller om möjligtvis orden till denna sång härröra från honom sjelf. Vi meddela här melodien enligt partituret till operan *Silvie*.

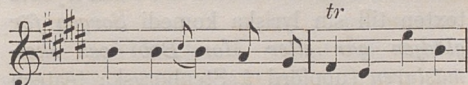
Nr 37. (»Mollberg, stå stilla, stå stilla vid grind.»)

Melodien är lånad från *Monsignys* opera-comique *Rose et Colas* och återfinnes der i slutkupletterna (t. ex. Mor Bobis: »Fournissez un canal au ruisseau» etc.). Operetten gafs första gången i Paris på théâtre-italien den 8 Mars 1764 och i svensk bearbetning af C. Stenborg

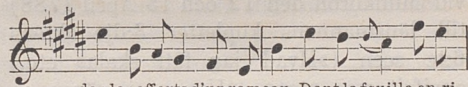
under titel *Clas och Lotta* å svenska komiska teatern i Stockholm den 21 Juli 1790.

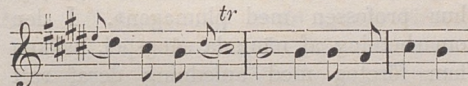
Fournissez un canal au ruisseau, Dont les

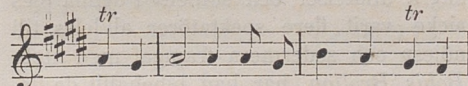
eaux por-tent le ri - va - ge, Se-con-

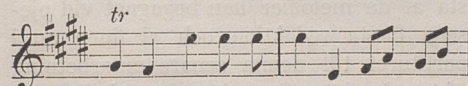
dez lez efforts d'un rameau, Dont la feuille en-ri-

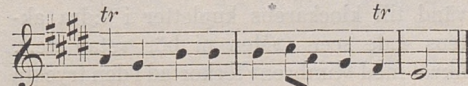
chit un treil - la - ge. Soy-ez prudents et

croyez moi, Je pen-se qu'en cette a-ven-

tu-re Il faut se - con - der la na -

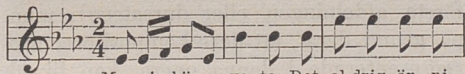

tu-re Puis qu'el-le vous fait la loi.

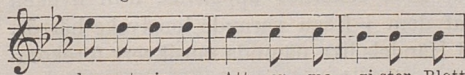
Nr 38. (*»Undan ur vägen! Se hur profossen med plumager.»*)

Fastän vi icke kunna med full visshet framlägga originalmelodien till denna epistel, må dock följande omständighet ej lemnas oanmärkt. Envallsson har i den tryckta texten till sin lyriska komedi *Sorgen för glädjen går eller Mor Bobi och skolmästaren* (uppförd å Stenborgska teatern vid Munkbron den 12 och 13 April 1788) till länsmannens kupletter 3:dje aktens 6:te scen (*»Hvad jag fått skal»* etc.) angifvit som »ton»: *»Unnan ur vägen, se hur profossen med plumagen»*. I den omarbetning af nämnda sångspel, hvilken han företog med anledning deraf »att några utlätelser och ställen» i denna pjes »icke varit flere spektatörer alldeles till nöjes» och sedermera framgaf med titeln *Bobis Bröllop*, har han bibehållit de flesta af de melodier han begagnat vid pjesens första redaktion och vi finna nu i partituret till denna senare omarbetning äfven den här ofvan citerade melodien använd till klockarens kupletter i 2:dra aktens 4:de scen (*»Men ni bör veta»* etc.), likväl med »timbren» förkortad i den tryckta pjesen till: *»Undan ur vägen etc.»*. Emel-

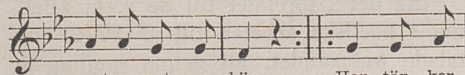
lertid visar sig melodien i partituret alldeles afvikande från den numera allmänt kända Bellmansmelodien, ja, man vore frestad att tro den vara en helt annan. Under den strängt reserverande förutsättningen att Envallsson verkligen betjenat sig af den melodi, hvars »timbre» han citerat och hvilken i sådant fall skulle vara den ursprungliga, torde måhända det antagandet icke vara fullkomligt oberättigadt, att den form, hvari melodien nu befinnes, förskrifver sig från Åhlströms revision. Vi anföra här melodien i den form Bellman (enligt ofvan gjorda förutsättning) då skulle ursprungligen begagnat densamma och sådan den föreligger i partituret till *Bobis bröllop*.

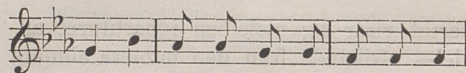
Menni bör ve-ta Det al-drig än ni
Jag har fått le-ta, Att der-om kun-na

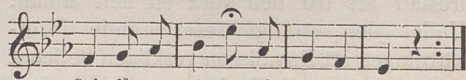
kunnat gis-sa, Att er ma-gi-ster Blott
mig för-vis-sa, Men om hans bri-ster Jag

o-tro mot er bär. Han tän-ker
under-kun-nig är. Flic-kan, ni

vin - na Dot-tern af vår in - spek - tor
kän - ner, Läng - tar ef - ter fä - ste - man

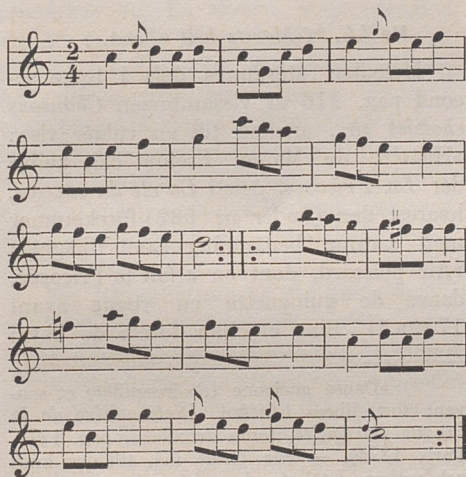
Och få en qvin-na så rik och stor.
Och hemliga vän-ner ä' hon och han.

Nr 41. (»Mollberg satt i paulun.»)

I partituret till den »heroiska balletten» *Acis och Galatea* (se anteckningen till Fredm. ep. nr 12) återfinnes ofvan skrifna epistels melodi bland musiken till herdarnes och herdinnornas dans i 1:a aktens 8:de scen, före duetten: »Upp till glädjens gud» och ur detta partitur anföras vi melodien (hvaraf Bellman endast användt första afdelningen eller dursatsen); men på grund deraf, att flere kompositörer äro representerade i denna opera, kan likväl ej med säkerhet uppgifvas, från hvilken af dem i fråga varande tonstycke härrör. I Händels lika nämnda musikverk förekommer det icke.

Är det i företalet till de s. k. »Bellmans poetiska arbeten till år 1772» uttalade antagandet, att denna samling är skrifven »i slutet af 1771 eller första

början af 1772», riktigt, så skulle man måhända, då episteln nr 41 ej finnes deri införd, deraf kunna draga den slutsats, att denna sång är författad efter 1773.

Nr 42. («Re'n kalad jag spår.»)

I en handskrifven »*Visbok för Mademoiselle Ulrica Maria Risell*», 6 delar in 4:o (egdes år 1863 af framl. bokförläggaren P. Hanselli i Uppsala), hvori förekomma åtskilliga stycken af Bellman

med från Carléns upplaga till en del afvikande läsarter, angifves melodien till denna epistel vara »Contradanse le cornet favorisé».

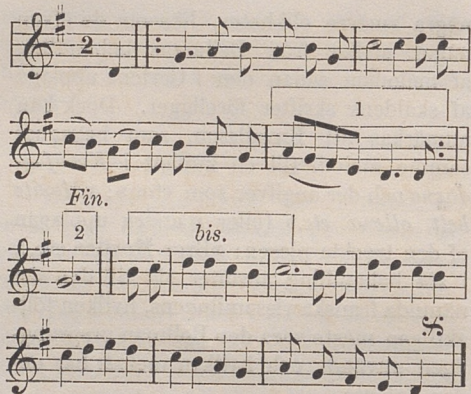
Nr 44. (»Movitz helt allena.»)

Melodien återfinnes dels i tome second pag. 216 af vissamlingen *Chansons choisies etc.*, använd till en vulgär visa: »Histoire de Manon Frelu» och kallas der *La Fricasée*, dels i *La clé du caveau*, hvarest den (under nr 683) förekommer med samma benämning samt tillägget: »Air poissard, dont on a fait la Fricasée, danse de guinguette en vogue avant 1789».*) Sins emellan förete de likväl

*) »Danse ancienne très-irregulière et souvent fort libre» (*Littre, Dictionnaire de la langue française*, tome deuxième, pag. 1779. Paris 1874). — För öfrigt må, till den kraft och verkan det hafva kan, här nämnas att melodien äfven är inlagd i den Envallssonska parodien *Iphigénie den andra* som musik till en der förekommande dans, hvilken i dialogen kallas *Branicula* och af Envallsson i *Svenskt musikaliskt lexikon* (Sthm 1802) definieras som »en urgammal dans med rörelse af en slängpolska. Är den samma, som nu kallas *Wallmarsdansen*.»

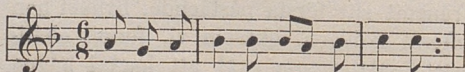
några smärre olikheter, likasom de äfven något avvika från Bellmans behandling af melodien sådan den i Carléns upplaga af skaldens skrifter föreligger. Dock kan anmärkas att Envallsson, som begagnat samma melodi till en kuplett i *Kronfogdarne* och der angifver som »ton»: »*Movitz helt allena etc.*» (eller i andra upplagan af den tryckta pjesen: »*Bror Movitz*» etc.), i *sin* behandling ansluter sig till den sist nämnda franska vissamlingens, hvilken följaktligen måste vara den Bellman ursprungligen använt, och hvilken melodi här nedan införes.

Hr Bagge förmenar sig visserligen i sin förut omnämnda uppsats i »*Sammlaren*» hafva funnit originalmelodien begagnad till en fransk »noël» i *Cantiques ou opuscules lyriques etc.*; men då han sedermera i sina »anmärkingar om Bellmansmelodiernas ursprung» modifierat sin uppgift till det mera obestämda och sväfvande uttrycket: »Bildad efter fransk melodi», och han, att döma deraf, synes hafva frångått sitt första påstående, hvilket han efteråt tydligen, likasom vi, funnit ohållbart, saknas oss skäl att ingå i någon vidare utredning af denna sak.

Nr 45. («Tjenare, Mollberg! Hur är det fatt?»)

Melodien är hemtad från *Grétrys* operett *Silvain* och utgöres af Baziles ariett »*Tout le village me l'envie*»; dock har Bellman endast använt första satsen deraf. Pjesen uppfördes första gången i Paris den 19 Febr. 1770 och i Stockholm, öfversatt af fru Lenngren, å Stenborgska teatern vid Munkbron den 27 Juli 1791.

Tout le vil - la - ge me l'en - vi - e,
C'est un a - mour, u - ne fo - li - e.

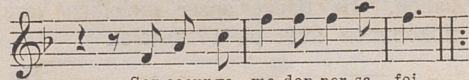
Chacun voudrait l'a-voir à soi.

Et moi je
Elle est à

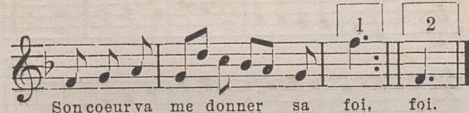

dis elle est à moi
moi, c'est pour la

vi - - e.

Son coeur va me don-ner sa foi.

Son coeur va me donner sa foi, foi.

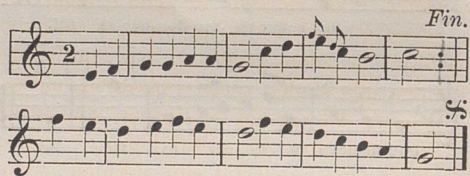
Nr 46. («Undan, ur vägen, ge rum för
kurirn!»)

Enligt den i anteckningen till episteln
nr 42 uppgifna källa lärer melodien vara:
»Contradanse Prince Ferdinand».

Nr 48. («Solen glimmar blank och
trind.»)

Melodien tillhör ursprungligen en myc-
ket gammal fransk sång (mähända redan
från Henrik IV:s tid), med refräng: »La
bonne aventure, ô gué, la bonne aven-

ture», och förekommer i *Chansons choisies etc.*, Tome III, pag. 156, använd till en visa, kallad »La double félicité» samt finnes äfven under nr 302 upptagen i *La clé du caveau*, begagnad till samma visa, hvilken der benämnes »L'homme tranquille» och uppgifves vara af Ponteau. Ur den senare samlingen anföres här melodien. Hr Bagge anser melodien vara tillkommen först på 1720-talet.

Nr 49. (»*Mamsell Ulla, märk, mamsell.*»)

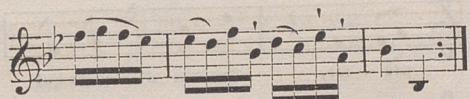
Uti en i kongl. biblioteket förvarad gammal handskrifven samling af visor: *Hjelms samlingar*, 3:e delen, sid. 237, säges »tonen» till denna epistel vara: »Cornet favorisé», hvilket fullkomligt öfverensstämmer med uppgiften ur den källa, som begagnats för anteckningen till episteln nr 42. Denna har nämligen samma melodi som nr 49.

Nr 51. (*»Movitz blåste en konsert.»*)

Carlén anmärker i sin Bellmans-upplaga i en not till denna epistel att melodien ursprungligen är en norsk folkvisa: »Boer jeg paa det høie Fjeld». Så är likväl icke förhållandet. Melodien är säkerligen fransk och tros hafva användts som marsch för regementet Royal Suédois i Frankrike samt förmodas vara densamma som omnämnes i Ereckmann-Chatrians *Histoire d'un conscrit de 1813*, hvori det säges att vid konskriptionen i Phalsbourg detta år man hörde ett par musikanter i den lilla staden spela *svenskarnes marsch* och att det var vid dess toner, som tusentals utskrifna för alltid lemnade Elsass. Ovisst är emellertid om dermed åsyftas den af Bellman begagnade melodien eller den senare behandling deraf, som är känd under benämningen Björneborgsmarschen. Här i Sverige var melodien under Bellmans tid bekant och använd som kontradans. I den visbok, som omnämnes vid anteckningen till episteln nr 42, angifves nämligen melodien vara: »Contredanse belle constante», och i partituret till den »heroiska balletten» *Acis och Galatea* återfinnes den bland ballettmusiken till cy-

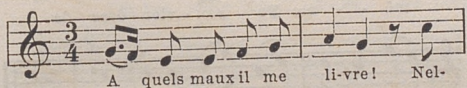
klopernas dans i 2:a aktens 2:a scen och kallas äfven der »contredance». Från sist nämnda källa meddelas här melodien.

The musical score consists of six staves of music in 2/2 time, written in a key with one flat (B-flat). The notation includes various ornaments and dynamics. The first staff begins with a *tr* (trill) over a dotted quarter note. The second staff features a series of eighth notes with accents. The third staff starts with a *tr* over a dotted quarter note. The fourth staff contains a repeat sign. The fifth staff has a *p* (piano) dynamic marking followed by a *f* (forte) dynamic marking. The sixth staff also begins with a *p* dynamic marking and includes a *tr* ornament.

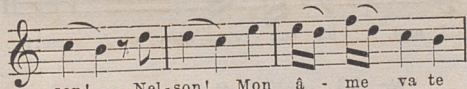

Nr 52. («*Movitz! Mitt hjerta blöder.*»)

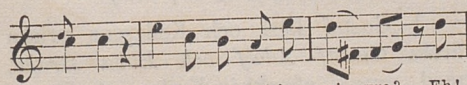
Melodien utgöres af *Coralis romans* («*A quels maux il me livre!*») i *Grétrys* operett *L'amitié à l'épreuve*, uppförd första gången på hofteatern i Fontainebleau den 13 Nov. 1770 och i Paris den 24 Jan. 1771. Bellmans behandling af melodien skiljer sig i några smärre detaljer från originalet.

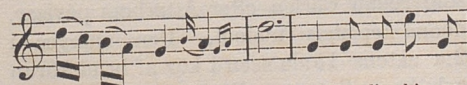
A quels maux il me li-vre! Nel-

son! Nel-son! Mon à - me va te

sui-vre: Sans toi pourrai-je vi - vre? Eh!

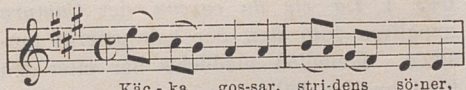
tu m'en fais la loi! Au lieu d'un biensu-

pré - me, Tu vas d'un coeur qui
 t'ai - me Cau-ser le mal-heur ex-
 trê - - - me. Mais sais - je si toi-
 mê - - me Te sou - vien - dras de
 moi, Te sou - vien - dras de moi!

Nr 53. («Vid ett stop öl.»)

I Gustaf III:s och Kellgrens lyriska dram *Gustaf Adolf och Ebba Brahe*, med musik af abbé *Vogler*, återfinnes, som redan Carlén efter Atterbom påvisar, denna epistels melodi. Den sjunges i 2:a aktens 15:de scen i kör af brudskaran och har till text: »Käcka gossar, stridens

söner, kyrkans altar väntar er» etc.
Operan gafs i Stockholm första gången
den 24 Jan. 1788.

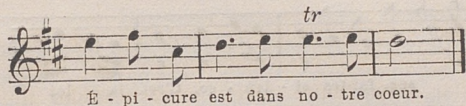

Nr 55. (»Så ser han ut midt bland
de strålar.»)

Utan att våga uttala något bestämdt påstående, kunna vi dock icke underlåta omnämna att melodien till denna epistel synes oss delvis ega en viss likhet med en gammal i samlingen *Chansons choisies etc.* (Tome I, pag. 80) förekommande visas: »La loi d'Epicure» af *Saurin* (»Vous qui

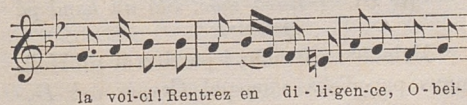
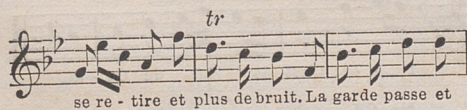
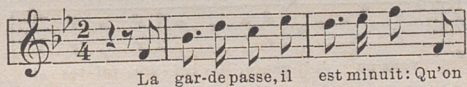
du vulgaire stupide» etc.), som derföre möjligen kan vara den ursprungliga. Denna sång finnes äfven intagen under nr 649 i *La clé du caveau*, der *Campra* uppgifves som den der komponerat musiken. Melodien meddelas här efter den först angifna källan.

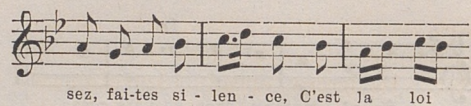
tr
Vous qui du vul-gai-re stu-pi-de Voulez
é-car-ter le ban-deau, Prenez É-pi-cu-
re pour gui-de Et la na-tu-re pour flam-
beau. Il n'in-ven-te point de sy-
stê-mes, Il ne fait que ban-nir l'er-
reur, Et si nous ren-trons en nous-mê-mes,

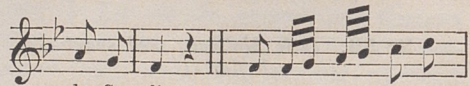
Nr 56. (»Se Mollberg med svart rock
och flor.«)

Melodien är, som Carlén riktigt upp-
gifver, lånad ur *Grétrys* operett *Les deux*
avares, der den utgöres af en janit-
scharmarsch. Pjesen spelades första gån-
gen å Comédie-Italienne i Paris den 6
Dec. 1770, efter att förut hafva gifvits
inför hofvet i Fontainebleau den 17 Okt.
samma år. I Stockholm uppfördes den,
öfversatt af C. Manderström, å teatern i
Bollhuset första gången den 15 Maj 1778.

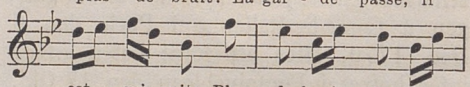
sez, fai-tes si - len - ce, C'est la loi

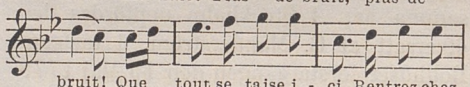
du Ca - di. Qu'on se re - tire et

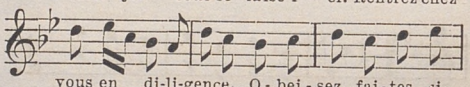
plus de bruit! La gar - de passe, il

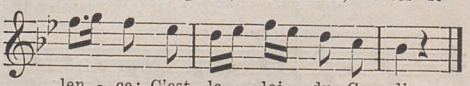
est mi-nuit: Plus de bruit, plus de

bruit! Que tout se taise i - ci. Rentrez chez

vous en di-li-gence, O - bei - sez, fai-tes si-

len - ce; C'est la loi du Ca - di.

Nr 61. (»Kära mor, Slå nu hand på
kjolen.»)

Melodien påträffas i partituret till Hall-
mans parodiska sångspel *Casper och Do-*

rotea som *Doroteas* »aria»: »Om Casper på Kryp» etc. och kallas der »menuetto». Dahlgrens uppgift (Anteckningar om Stockholms theatrar, sid. 155) att musiken till denna »opera-comique» skulle vara af C. Stenborg är ej fullt exakt, ty flera nummer deri äro af andra kompositörer såsom *Händel*, *Uttini*, *Johnsen* m. fl., och således kan man ej med säkerhet afgöra hvarifrån ifrågavarande melodi härleder sig. Egendomligt är emellertid att melodien i Stenborgs arrangement af musiken till nyssnämnda operett långt mera öfverensstämmer med Bellmans melodi, sådan den numera är bekant, än den behandling deraf, som möter oss i de s. k. »Bellmans poetiska arbeten till år 1772», der melodien är införd å sid. 120, och hvilken samling dock anses vara tillkommen tre år före *Casper och Dorotea*. — Det är denna omständighet, som föranledt anteckningen till ofvan stående epistel, ehuru vi ej bestämdt kunna påvisa melodiens original. Derjemte har Envallsson använt samma melodi i sin lyriska komedi *Bobis bröllop* till mor Bobis kuplett (2:a akten, 3:e scenen) »Allt jag i dag fått se»; men

han angifver som »ton» endast: »Minuett af ***». Äfven han ansluter sig i sin behandling till Stenborgs, efter hvilken vi här anföra melodien.

Om Casper på Krypın Söp opp hvar
 trä, söp opp hvar trä han på sig
 har, Så står likväl hans nak-na bild,
 Så står lik-väl hans nak-na bild, hans nak-na
 bild i det - ta hjer-tat qvar.

Nr 63. (»Fader Bergström, stäm upp och klinga!»)

Enligt uppgift af Envallsson, som i sin lyriska komedi *Bobis bröllop* till vexasången: »Se, välkommen, min herr magister» etc. användt denna melodi, är densamma en »Minuet af herr Böriz d. ä.»

— I Dahlgrens anteckningar om Stockholms teatrar omtalas tre personer med detta namn, nämligen: Hof- och fälttrumpetaren *Christian Fredrik Böriz* (död den 17 April 1780) samt dennes vid kungl. operans orkester anställda söner: Violinisten *Mathias Daniel B.* (född den 24 Nov. 1753, död den 24 Dec. 1791) och pukslagaren *Johan Fredrik B.* (född den 25 Mars 1749, död den 12 Maj 1792). Sannolikt menar Envallsson den först nämnde såsom upphofsman till melodien, hvilken för öfrigt hos Bellman något skiljer sig från Böriz' komposition.

Se, väl - kom-men, min herr ma-
gi-ster! Just ert sällskap det är som bri-ster.
Ni är ar-tig, som gör vi-sit Och kommer
så kru-ser - lig hit. Stig då

fram och pass på te kru-sa! Säj, be - ha-gar ma-

gi-stern snu-sa? Jag vill tro det pas-se-rar

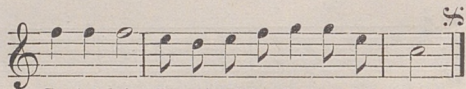
Fin.
lell, Ty det är Rap - pe na-tu - rell.

Al-drig nå-gon än-nu va-rit Så be-lef-vad
Den, som läst och har er-fa-rit, Bör dock försteg

e - mot en - kor - na. ha. Bort med

al - la hin - der! Släg - ten mig ej bin - der.

Bo - bi, bör du längre tvinga dig? Liljorna up-

De tes lois Je goût-tai les charmes, Hé - las!

Nr 70. (»Movitz, vik mössan högt öfver öra.«)

Hr Bagge har påträffat motivet till denna epistels melodi uti en kör (»O dell' Egito Nume Custode») i *Rinaldo di Capuas* intermezzo *La Zingara*. Ehuru dermed törhända beträdande »förbjuden mark», skulle vi för vår del vilja taga oss friheten göra ett par kompletterande tillägg. Den nämnda operetten uppfördes första gången i Paris den 19 Juni 1753 och derpå i fransk öfversättning af *Favart* under titel *La bohémienne* den 28 Juli 1755. I Stockholm gafs pjesen åtminstone på 1760-talet af den franska teatertruppen, sedermera på hofvet 1775 och 1776 samt slutligen öfversatt på svenska af *C. H. Flintberg* under varierande benämningar af än *Böhmiskan*, än *Ziguenerskan* och än *Ziguenarne* första gången på Hunlegårds-teatern den 28 Sept. 1780.

Hvad nu Bellmans melodi till Fredmans epistel nr 70 beträffar, så är den, enligt de s. k. »Bellmans poetiska arbeten

till år 1772», först begagnad till Fredmans sång nr 2 och lånad från »airen» till en antagligtvis ursprungligen fransk visa, hvars båda första verser hafva följande lydelse:

»Colin, hvad gör er hand i min barm,
Ni skrynklar neder mina klär,»

samt angifver sig vara en menuett. Denna har grundats på det i fråga varande motivet ur *La Zingara* (hvilken af sin samtid mycket omtyckta musikpjes under en lång följd af år var en vogue), och således härleder sig skaldens melodi icke omedelbarligen ur operan, utan från en bearbetning af ett motiv derur, hvilket inskränker sig till dessa få takter:

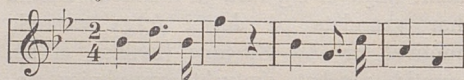

För utom detta i den ofvan nämnda kören ofta återkommande motiv har Bellmans melodi icke den minsta gemenskap med *Rinaldo di Capuas*.

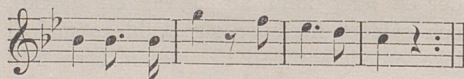
Nr 72. (»Glimmande nymf, blixtrande öga!»)

Bellman har lånat denna melodi från Dunis opera-comique *Le peintre amoureux*

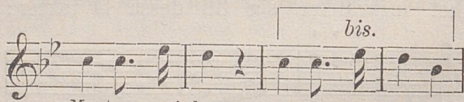
de son modèle (Albertis ariett i 2:a aktens 5:te scen: »Maudit amour, raison severe») och blott obetydligt afvikit från originalkompositionen. Melodiens »timbre» finnes anförd i de s. k. »Bellmans poetiska arbeten till år 1772», men då sjelfva melodien der saknas, meddela vi den härjemte.

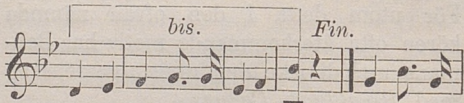
Mau-dit a-mour, rai-son se - vè - re,

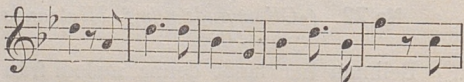
A qui des deux dois - je cé - der?

Montrez-moi donc ce qu'il faut fai - re,

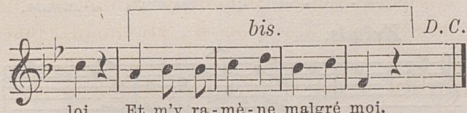
Et tâchez de vous accor - der. L'u - ne me

dit: Arrè - te, ar - rê - te! Le re - pen - tir sui -

vra la fé - te. L'autreà son tour me fait la

loi, Et m'y ra - mè - ne malgré moi.

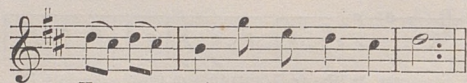
Nr 76. (*»Se Hans Jergen, hur han sig bockar.»*)

Melodien är hemtad från en romans ur *L'aveugle de Palmyre*, opera-comique (eller comédie-pastorale) af Desfontaines, musiken af *Rodolphe* (eller egentligen, enl. Schladebach & Bernsdorff, Universallexikon der Tonkunst: *Rudolph, Johann Joseph*, född i Strassburg den 14 Okt. 1730, död i Paris den 18 Aug. 1812). Pjesen uppfördes första gången i Paris den 5 Mars 1767 och melodien, förekommande i 1:a aktens 3:dje scen som vaxelsång emellan Nadine och Zulmis, anföres här.

Nadine.

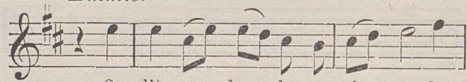

Des simples jeux de son en - fan - ce
Ces jeux, qu'inven - ta l'in - no - cen - ce,

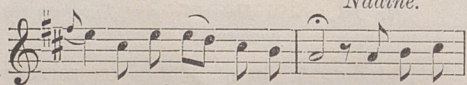
Heu-reux qui se sou-vient long-temps,
N'a - mu - sent que les vrais a - mants.

Zulmis.

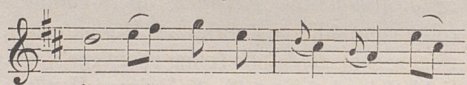

On dit que dans le ma-ria - ge On

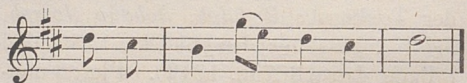
Nadine.

en apprend les plus charmants. Je n'en sais

rien, mais en mé - - - na - - ge Com-

me l'a - mour, soy - - ons en - fants.

II.

Fredmans sånger.

Nr 5 (b). (»Se svarta böljans hvita drägg.»)

Originalmotivet till den s. k. Sinclairsvisans melodi, hvilken här begagnats, är hemtadt från »Les folies d'Espagne», en enkel melodi af allvarlig karaktär i tre tempi och i långsam takt till en fordom i Spanien bruklig dans, hvartill användes kastagnetter med samma benämning. Vi hafva funnit trenne varianter af melodien: 1:o i *La clé du caveau* under nr 722, 2:o i partituret till Envallssons parodi *Iphigénie den andra* (Pylads kuplett i 2:a aktens 1:a scen: »Ditt qual och ditt besvär» etc.) samt 3:o i den af oss ofta citerade samlingen *Chansons choisies etc.* Tome III under nr 2 bland »les airs notés», till text å

pag. 4. Den först nämnda varianten afviker något från den form, hvare melodien framträder i Sinclairsvisan, hvaremot den andra närmast ansluter sig till denna behandling, hvilket äfven delvis är fallet med den tredje, som dessutom i fullständighet närmar sig den samma. Alla tre varianterna anföras här i den ordning de blifvit omnämnda.

1)

2)

Ditt qual och ditt be-svär Sig då ju
slu-ter; Ty se'n man mör-dad är Man
ju ej lif-vet nju-ter.

3) *tr*

Vous ne de - vez te - nir compte à per -

son - ne De son re - spect, de son at - ta - che -

tr

ment; Mais sachez gré du tourment qu'on se

tr

don - ne, Pour vous ca - cher un au - tre sen - timent.

Nr 6. (*»Hör, klockorna med ängsligt
dån.»*)

Melodien är icke, som Carlén uppgifver, af Grétry, utan hemtad från sångspelet *Annette et Lubin* af madame Favart m. fl. Den utgöres af en romans, sjungen af fogden och begynnande med orden: »Annette à l'âge de quinze ans.» — I en upplaga af texten till nyss nämnda pjäs angifves såsom »air» till romansen: »Quand la bergère vient des champs», en visa, som synes vara myc-

ket gammal, ty dess melodi förekommer använd till en kuplett (»Je leur fais boire le matin») i Favarts parodi *Moulinet premier*, hvilken uppfördes första gången i Paris den 15 Mars 1739.

Nr 9. (»Nå, ödmjukaste tjenare, gunstig herr värd!»)

Melodiens förebild återfinnes ursprungligen i *Naumanns* opera *Gustaf Wasa*, hvilken uppfördes första gången i Stockholm den 19 Jan. 1786), samt förekommer i 3:e aktens 10:e scen som »marche på theatern» (enligt partituret) vid svenskarne intåg efter segern öfver danskarne. Nu inträffar emellertid det egendomliga förhållandet, att man i partituret till *Envallssons* lyriska komedi *Colin och Babet*, som gafs härstädes första gången den 3 Febr. 1787, finner i slutet af 1:a akten och använd till skolmästarens sång: »Kommen hem till mitt hus» etc. Bellmans allmänt kända, fritt efter motivet till sagda marsch bearbetade melodi till i fråga varande Fredmans sång,* under det att Bellman sjelf till slutkupletterna i sitt diver-

* Man kan häraf draga den slutsats att Bellmans dikt tillkommit sannolikt 1786.

tissement *Kersö värdshus*, hvilket icke uppfördes förrän den 19 Aug. 1787 vid en teatralisk tillställning å Kersön för Gustaf den tredje och fyra dagar derefter å teatern i Bollhuset, begagnat nästan not för not *Naumanns* melodi och icke sin kanske redan ett år gamla fria behandling deraf, hvilken sannolikt tillkommit på samma sätt som så många andra af hans melodier: Vid författandet af sången: »Nå, ödmjukaste tjenare, gunstig herr värd!» nedskref han antagligen melodien sådan *han* uppfattat den vid första åhörandet af operan. Genom en jämförelse emellan melodien till *Alis* slutkuppelt i nämnda hans divertissement: »Milde kung, här en främling sig bugar», som användts af Envallsson i *Bobis bröllop* (till klockarens kupletter i 3:e aktens 5:e scen: »Allt den gladaste framgång vill lofva» etc.) och sådan denna melodi i hans partitur till detta sångspel föreligger,* samt melodien till *Fredmans* sång nr 9, kan man, trots den fria bearbetning *Bellman* der tillätit sig, likväl tyd-

* Införd i Svensk musiktidning för den 1 Okt. 1882 under författarens anteckning derstädes till ofvan stående *Fredmans* sång.

ligt igenkänna marschen ur *Gustaf Wasa*. — Hvad kan då anledningen vara att han i sitt divertissement ej betjenat sig af sin fria behandling af melodien, utan af *Naumanns*? — Kanske syntes honom efter ett förnyadt åhörande af operan eller sedan han i notskrift erhållit melodien i dess ursprungliga skick, denna ega sådant företräde framför hans uppfattning af den samma, att han ansett sig böra oförändrad använda den till de nämnda slutkupletterna. Eller också har törhända detta hans förfaringsätt sin orsak i blott och bart ett infall.

Herr Bagges uppgift att »Coburgermarschen» skulle vara originalet till den Bellmanska melodien, vill på grund af det sagda visserligen synas vara mindre exakt, men torde *måhända* kunna förklaras sålunda, att *Naumann* begagnat ett främmande grundmotiv till sin marsch.

Vi framlägga här till jmförelse såväl originalmelodien i enlighet med partituret till operan *Gustaf Wasa*, som äfven melodien till *Alis* här ofvan citerade slutkuplett, denna senare melodi rekonstruerad med ledning af *Envallssons* uppteckning (efter *Bellman*) i *Bobis bröllop*.

1)

2)
Tempo di marcia.

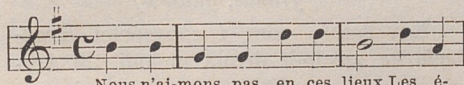
Mil-de kung, sig en främling här bu-gar I
 stoftet djupt; mitt namn är A - li. När bar-

ba - ren i bo-jor mig tru - gar, Då i
 di - na län-der är jag fri. Om
 mi-na suc-kar gu - dar-ne rör, Om min
 röst kan mitt hjer-ta för - kla - ra, Go-de
 gu - dar, kung Gu - staf be - va - ra! Han
 lil - la A - li lyck - lig gör.

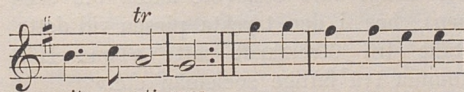
Nr 10. («Supa klockan öfver tolf.»)

I samlingen *Chansons choisies etc.* Tome IV pag. 2 påträffas en sång af Collé med titel: *Avis au lecteur*, hvars melodi i viss mån erinrar om och till sin rytm fullkomligt liknar den, hvaraf Bell-

man betjenat sig för Fredmans sång nr 10. Huruvida man här har att söka sjelfva grundmelodien, våga vi ej bestämdt säga (ehuru vi äro mycket böjda för att tro detta verkligen vara förhållandet), men anse oss likväl ej böra underlåta att, till den verkan det hafva kan och hänskjutande saken till de kompetentes afgörande, meddela melodien sådan den förekommer på det anförda stället, der man dock ej får veta, huruvida densamma är lånad eller icke. — I *La clé du caveau*, der melodien finnes upptagen under nr 355, angifves deremot som air: »Quand la mer rouge apparut».*

Nous n'ai-mons pas en ces lieux Les é-
Et nous n'ai-mons gue-re mieux Les mé-

sprits cau-sti-ques, Soy-ez fous vifs et fous
lan - co - li - ques.

* Sedan ofvan stående var skrifvet, hafva vi funnit att herr Bagge för sin del med bestämdhet angifver i fråga varande sång vara bildad efter sagda melodi.

gais, Fous doux et fous gaillards, mais Foin de
ces fous, fous, Foin de ces tri, tri, De ces
fous, De ces tri, Foin de ces fous tri-stes,
tr
C'est pis que des jé-suis - tes.

Nr 13. («Lokatten, Lokatten! Min frände, gutär!»)

Envallsson, som i sångspelet *Kronfogdarne* användt denna melodi till Ambrosii kuplett »Välkommen, min herre, det artigt var» etc. (3:e akten 6:e scenen), har i den tryckta pjesen vid detta ställe till öfverskrift satt: »Ton: Här komma två fattige spelemän etc.»

Nr 14. («Hade jag sex tusende daler.»)

Melodien är tagen från Zerbins kuplett i 2:a akten af *Dunis* opera-comique *Le peintre amoureux de son modèle*.

(»Cette crainte délicate» etc.) och i ordningen den tredje (jfr. anteckningarna till Fredmans epistlar nr 26 och 72), som Bellman lånat ur denna operett, hvilken han otvifvelaktigt sett och hört vid dess uppförande af den franska truppen å teatern i Bollhuset och hvars täcka musik, att döma häraf, synes hafva lifligt slagit an på honom. Egendomligt är likväl, att af de tre sånger, till hvilka han begagnat dessa melodier och hvilka återfinnas i de s. k. »Bëllmans poetiska arbeten till år 1772», han der (*om nämligen det verkligen är Bellmans egen handskrift vi här hafva att göra med*) endast öfver en enda utsatt »airen» eller »timbren», hvilket förefaller så mycket mera besynnerligt, som den franska texten till operetten trycktes härstädes samma år (1764), som pjesen här uppfördes och Bellman således lätt kunnat få denna upplysning om de båda andra melodierne genom anförande af äfven deras »airen», för den händelse att dessa vid sångernas nedskrivande fallit honom ur minnet.

flat-te, Me flat-te; Elle as-su-re mon bon-
 heur. Mais dis - - si - pez ces al-
 lar - mes: Vos charmes, Vos charmes Vous ré-
 pon-dent de mon coeur.

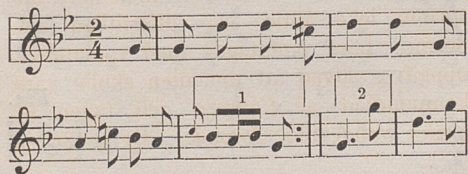
Nr 15. (»Kom, sköna källarflickor!«)

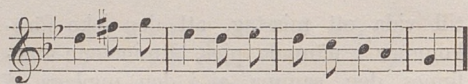
Melodien till denna sång är, som äfven Carlén anför, en fransk visa: »Air de couçi, couça», hvilken uppgift han hemtat från *La clé du caveau*. Men denna samling, hvars meddelanden beträffande de i den samma införda melodiers ursprung icke alltid äro tillförlitliga och derföre böra emottagas med varsamhet, uppgifver äfven att melodien skulle vara komponerad af *Campra* och tagen ur *Collés* vaudeville *Joconde*. Detta är så

till vida ett misstag, att den icke förekommer i nämnda pjes, åtminstone återfinnes den samma ej i den upplaga af den tryckta pjesen, som varit oss tillgänglig, nämligen uti *Collés Théâtre de société*. Tome II. La Haye 1768. — I vissamligen: *Chansons choisies etc.* finnes i Tome IV pag. 35 intagen en sång, kallad *L'indécise*, som har till air: »Coussi, Coussa, le bel époux que voilà» (just den i fråga varande) och hvars text börjar sålunda:

»Tenez, monsieur Joconde,
En vain vous me pressez etc.

Författarens namn står icke utsatt, men det kan väl vara möjligt att Collé är den sannskyldige, och deraf att namnet Joconde förekommer i denna visa har sannolikt misstaget uppstått. — Melodien meddelas här efter *La clé du caveau*, hvarest den är upptagen under nr 558.

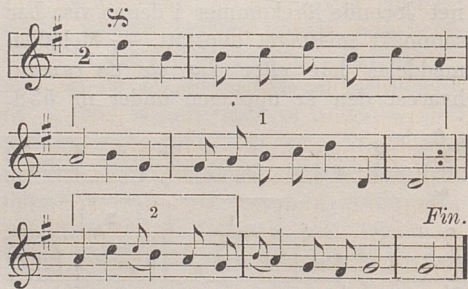

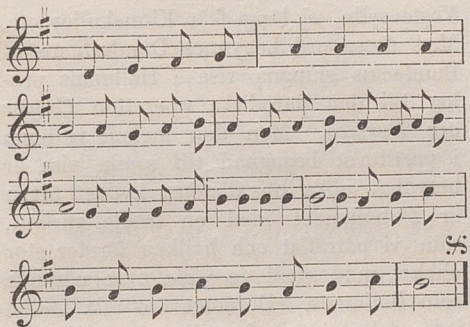

Nr 16. (»Är jag född, så vill jag
lefva.»)

Originalmelodien, hvilken vi här nedan anför, är en polonaise eller kontradans, kallad *La pierreftoise*, och förekommer i *La clé du caveau* under nr 109. Dock har första reprisen undergått förändring i Bellmans melodi.

Som ett kuriosum kan här antecknas att man uti partituret till *Voglers* opera *Gustaf Adolf och Ebba Brahe* i en duo mellan Sigrid och Erik (»Lika mycket, sade pappa» etc.) påträffar motivet till denna melodi, som tydligen utöfvat sitt inflytande på kompositören.

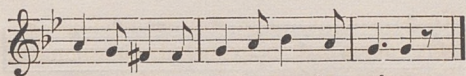

Nr 20. (*»Mina björnar, samlen eder.»*)

Melodien är en polonaise, hvilken Envallsson begagnat i sångspelet *Colin och Babet* till skolmästarens kupletter: »Ack, mitt caput, hvad det lider» etc., (1:a aktens 5:te scen) och angifver han i den tryckta pjesen som air: »Vackra jomfru, lilla vänsko» etc.

Nr 28. (*»Movitz skulle bli student»*)

Den melodi, som tjenat Bellman till förebild, synes vara densamma, som Envallsson i sångspelet *Kronfogdarne* användt till Ambrosii kupletter: »Nå, min herre, nå, jag ber» etc. och hvartill han uppgifver »tonen» vara: »Jag är född i

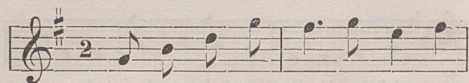
drö-ja här Jag ic-ke mer kan vå-ga.

En ytterligare variant af samma melodi är tydligen första reprisen (mollsatsen) af Fredmans sång nr 29.

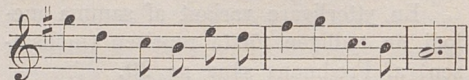
Nr 33. (*»Magistraten uti Telje fiker»*)

Carlén uppgifver i en not till denna sång att melodien är den samma som till en gammal visa: »A notre bonheur l'amour préside.» Denna visa är af *Vadé* samt förekommer i hans *Oeuvres complètes*, Genève 1777. 32:o, tome quatrième, pag. 256 och har till titel: »*Les amans tels qu'ils devoient être*. *Musette de Nais*.» Äfven i samlingen *Chansons choisies etc.* finnes samma visa införd (Tome II, pag. 1) och kallas der *L'amour au village*, men melodien afviker här något litet från den i *Vadés* oeuvres intagna, hvilket äfven är fallet med den variant af melodien, som under nr 519 innehålles i *La clé du caveau*, der *Blaise* säges vara kompositören.

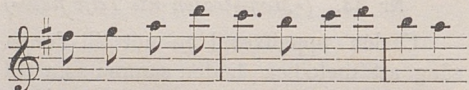
Melodien meddelas här efter den först nämnda källan.

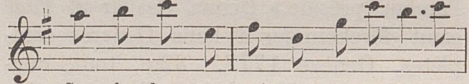
A no - tre bon - heur l'a - mour pré -
Des or - ne - ments du tem - ple de

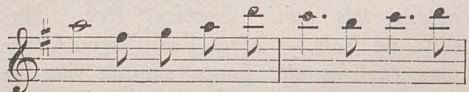
si - de, C'est lui qui nous choisit nos ber - gers :
Gui - de Il dé - co - re nos ri - ants ver - gers.

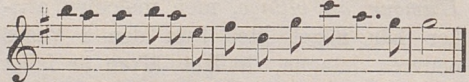
C'est là qu'il re - çoit nos sa - cri - fi - ces

Sous les doux au - spi - ces Des tendres dé -

sirs; Et sur ses au - tels l'en - cens qui

fume, Jamais ne s'al - lu - me Que par nos soupirs.

Nr 37. («Glada bröder, när vi dricka»)

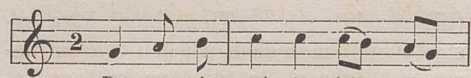
Melodien är af Envallsson begagnad
i *Bobis bröllop*, 1:a akten, 7:e scenen

(till vexelsången: »Tjenarinna, kära syster!» etc); men då han i den tryckta pje-
sen vid detta ställe till öfverskrift endast
har ordet: »Ton:» utan vidare tillägg,
synes han ej haft kännedom om den sam-
mas ursprung. För öfrigt skiljer sig
Envallssons uppteckning af melodien knap-
past nämnvärdt från Bellmans.

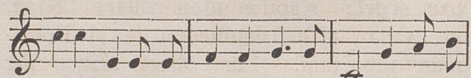
Nr 44. (*»Gamla bror Jockum, klang
vid denna rågan!»*)

Utom i *La clé du caveau*, der, en-
ligt Carléns meddelande, melodien åter-
finnes under nr 156 och af Bellman
oförändrad begagnats till ofvan stående
Fredmans sång, är äfven den af Carlén
åberopade visan: »Du serin qui te fait
envie», med titel *Le serin*, intagen i vis-
samlingen *Chansons choisies etc.* Tome V,
pag. 141; men den melodi, som der an-
föres, skiljer sig dock något, ehuru obe-
tydligt, från den, som Bellman användt.
— I *La clé du caveau* uppgifves *Dorat*
vara författare till såväl orden som mu-
siken.

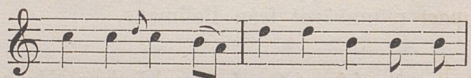
Melodien anföres här efter den först
nämnda källan.

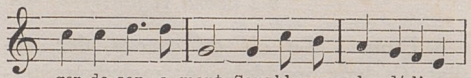
Du se - rin qui te fait en-

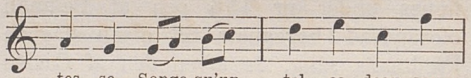
vi-e, Eg-lé, je te fait le pré-sent; C'était l'at-

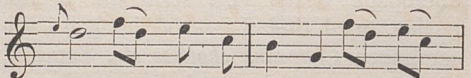
tri-but de Les - bi - e, Le mes - sa-

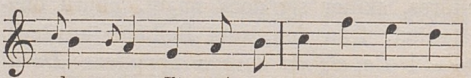
ger de son a - mant. Sans blesser la dé-li-ca-

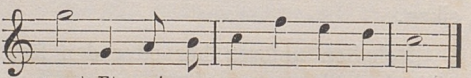
tes - se, Songe qu'un tel ca - deau sou-

vent Ex - pose un coeur à la ten-

dres - se Et pré - pa - re un en - ga - ge-

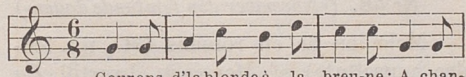
ment Et pré - pa - re un en - ga - ge - ment.

Nr 45. («Om ödet mig skull skicka»)

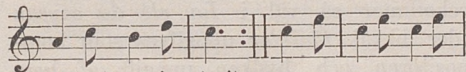
Om denna melodi säges i *La clé du caveau*, der den återfinnes under nr 301: »Air d'origine italienne sur lequel on a fait la chanson bouffonne de la Bourbonnaise» (kallas der äfven *La belle Bourbonnaise* och *Bourbonnaise du grimacier*).

The musical score consists of six staves of music. The first staff begins with a treble clef and a '2' indicating the time signature. The second staff has a 'bis' marking above it. The music is written in a simple, rhythmic style with various note values and rests.

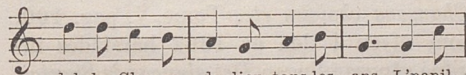
letten: »Om ni lefva så i söle» etc.,
 men angifver der såsom »air»: »Liksom
 katten går och vankar» etc., begynnelseord
 till någon samtida visa, hvilken sjöngs på
 denna melodi.

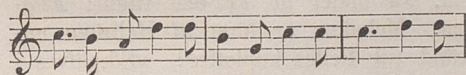
Courons d'la blonde à la breu-ne; A chan-
 Le croissant d'vient pleine leu-ne, A-près

gertout nous in-struit. L'hi-ron-del-le Peu fi-
 l'biau temps l'mauvais suit.

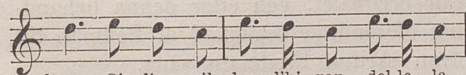

del-le, Change de lieu tous les ans. L'papi-

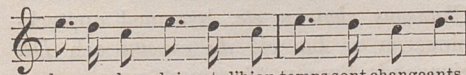

lon volage à l'ex-trè-me, Est er-rant dans nos

D'ici au refrain à volonté.

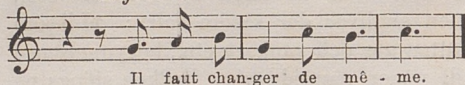

champs. Si l'pa-pil-lon, l'hi-ron-del-le, la

leu-ne, la pluie et l'biau temps sont changeants,

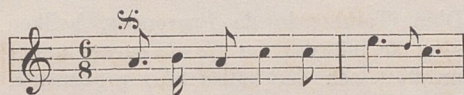
Refrain.

Nr 48. (»November den femtonde dagen»)

Melodien är en romans (»O, ma tendre musette!») af *Monsigny*, hvartill *La Harpe* författat texten. Denna sång förekommer så väl i *La clé du caveau* (der likväl *Philidor* uppgifves som kompositören och hvilken uppgift af herr Bagge accepterats) under nr 417 och i *Chansons choisies etc.* Tome V, pag. 100, som äfven i den år 1862 härstädes utgifna sångsamlingen *Det sjungande Sverige*, sid. 92 under nr 77 och titeln: *Flöjten*. Melodien är först af Hallman använd till Pelles kupletter: »Förgäfves i mörkret jag famlar» i sångspelet *Tillfalle gör tjuften*, men något afvikande från originalet, och efter denna behandling oförändrad begagnad af Bellman till ofvan skrifna Fredmans sång.

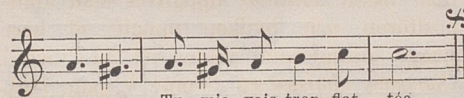
Originalmelodien meddelas här efter *Chansons choisies etc.*, hvarmed uppteckningarna i *La clé du caveau* och *Det sjungande Sverige* öfverensstämma.

O, ma ten-dre mu - set - te!
Toi qui chantais Li - set - te.
Chan-te son in - con - stan - ce

Mu-set-te des a-mours!
Li-set-te et les beaux jours! D'une vai-ne es - pé-
Et ma fi - dé - li - té.

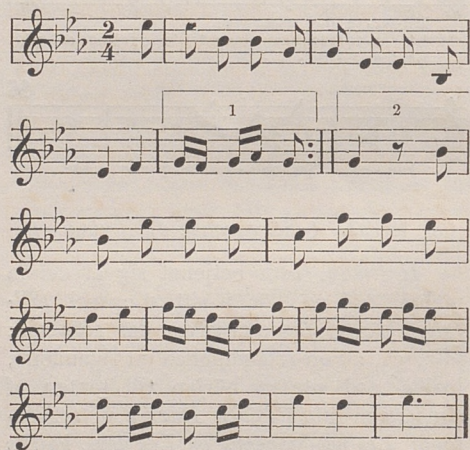

ran - ce Tu m'a - vais trop flat - tée.

Nr 52. («Närvarande vid fluidum»)

Hallman, som betjenat sig af denna melodi till en kör i sitt sångspel *Tillfälle gör tjufven*, angifver der som air: »Ça, ça, qu'on recommence un rigaudon», hvilka ord utgöra början till texten af slutsången i *Pis' och Barrés divertissement Les vendangeurs ou Les deux baillis* (hvilken pjäs ligger till grund för *Kronfogdarne* af Envallsson och är tryckt i Paris 1782), der vid det beträffande stället (pag. 39) finnes till öfverskrift: »Air:

D'un Tambourin de Provence», hvilken sång är införd i *La clé du caveau* under nr 909 och der kallas »Air provençal». Hallman har dock endast använt första delen af melodien och det ser ut som om Bellman efter honom upptagit den samma i detta skick. — Vi meddela här originalmelodiens första del efter *La clé du caveau*.

Nr 53. («Som af handlingarne, bröder»)

Melodien är hemtad från operetten
Les trois fermiers af Monvel med musik

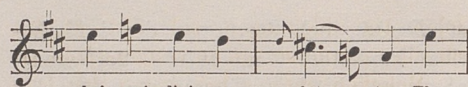
af *Dezède*, och återfinnes der i Mathurins kupletter (2:a aktens 2:a scen): »Sans un p'tit brin d'amour etc.» Stycket uppfördes första gången i Paris å Opera-comique den 24 Maj 1777 och i Stockholm af den franska truppen den 28 Maj 1783. Sedermera gafs pjesen, öfversatt af Envallsson med titel: *De ädelmodige bönderne* eller *Dygden tillhör alla stånd*, å svenska komiska teatern vid Munkbron första gången den 2 Jan. 1794. En annan öfversättning af Lindegren är gifven å Dramatiska teatern i arsenalen första gången den 10 Febr. 1797.

Sans un pe-tit brin d'a-mour On s'ennuie-

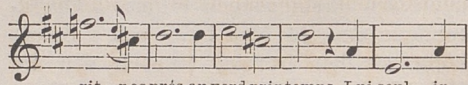
rait même à la cour. Gnia pas sans lui

d'biau sé - jour De bell' nuit, ni d'biau

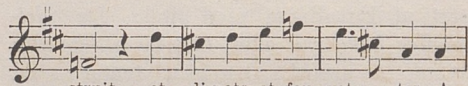
jour. L'a - mour fait tout; c'est

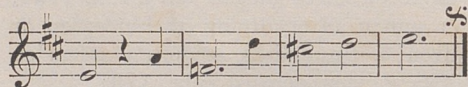
lui qui d'vi - o - - let - tes Fleu-

rit nos près au verd printemps, Lui seul in-

struit et li-nots et fan-vet - - tes A

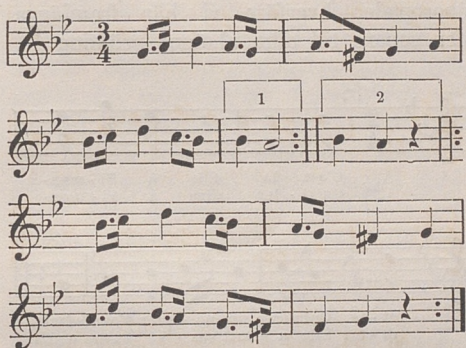
v'nir peu - pler nos bois nais - sants.

Nr 54. («I närvarande parter»)

Till denna sång har skalden använt två särskilda melodier, af hvilka den första (mollsatsen) säkerligen är inhemsk och utgöres af en polska, hvilken återfinnes under nr 97 i ett musikhäfte med titel: *160 polskor, visor och danslekar, upptecknade i Södermanland 1823—1835 samt satta för pianoforte af A. G. Rosenberg* (Stockholm 1876). Redan Atterbom ansåg melodien vara svensk och säger (Svenska siare och skaldar, VI:e

delen 1:a afdelningen, sid. 57) att den
»är eller påminner om en vestgöta-polska».

Melodien anföres här sådan den från
landsbygden upptecknats af hr Rosenberg.

Nr 57. (»Sjung och läs nu Bacchi
böner»)

Uti sin förut omnämnda afhandling
i tidskriften *Samlaren: Om Bellmans melo-*
dier sid. 48 och 49, angifver herr Bagge
som originalmelodi till denna sång en i
madame *Favarts* sångspel *Annette et Lubin*
förekommande vaudevillmelodi, använd till
kupletten »C'est la fille à Simonnette». *

* I sina anmärkningar till Drakes Bellmans-
musik nämner han likväl intet härom.

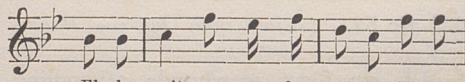
Vi frukta dock att detta påstående saknar tillräcklig grund; åtminstone hafva vi ej kunnat finna något tydligt sammanhang emellan Bellmans melodi och den återopade, hvarföre vi här framlägga den senare till allmänhetens pröfning.

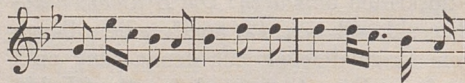
C'est la fille à Si-mon-
Qu'al-ler dire à Si-mon-

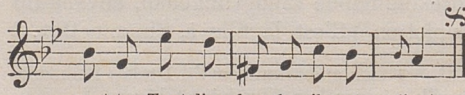
Fin.
et-te, Qui porte un pa-nier d'oeufs frais.
et-te? Elle a-vait cas-sé ses oeufs.

El-le voit u-ne fau-vet-te, El-le

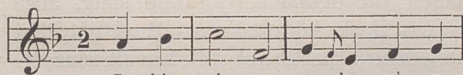
veut cou-rir a-près. Le pied glisse à la pau-

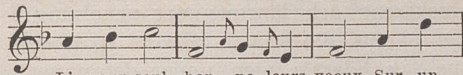
vret-te, Tout d'son long la v'la sur l'pré.

Nr 61. («Se god dag min vän, min frände»)

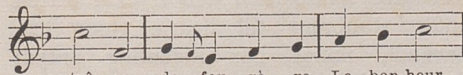
Melodien återfinnes som slutrondo i madame Favarts sångspel *Annette et Lubin*. Dock har Bellman endast användt första reprisen oförändrad; det öfriga är alldeles olika med originalmelodien, hvilken i sin ursprungliga form blifvit begagnad af Envallsson såväl i hans lyriska komedi *Sven och Maja* eller *Kärleken på landsbygden*, som i hans parodi *Iphigenie den andra*. — Vi meddela här originalmelodien efter partituret till den Favartska sångpjesen.

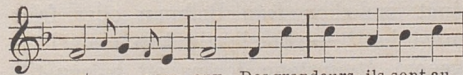
Lu - bin ai - me sa ber - gé - re,

L'amour seul bor - ne leurs vœux. Sur un

trô - ne de fou - gé - re Le bon-heur

est a - vec eux. Des grandeurs ils sont au

tr
 fai - te Dans leurs in - no - cents é -
 Refrain tr
 bats. Ah! il n'est point de fê - te, Quand
 le coeur n'en est pas. au refrain.

The image shows a musical score for a song. It consists of three staves of music in treble clef. The first staff has a trill (tr) above the first note. The lyrics are 'fai - te Dans leurs in - no - cents é -'. The second staff is labeled 'Refrain' and also has a trill (tr) above the first note. The lyrics are 'bats. Ah! il n'est point de fê - te, Quand'. The third staff ends with a double bar line and the instruction 'au refrain.' The lyrics are 'le coeur n'en est pas.'

Nr 64. (»Fjäriln vingad syns på Haga«)

Ehuru vi ej lyckats finna originalmelodien till denna förtjusande sång, anse vi oss dock böra nämna att vi påträffat melodien i partituret till Envallssons lyriska komedi *Bobis bröllop*, använd till klockarens och länsmannens vexelsång i 3:e aktens 8:e scen: (»Deras spott och spe jag lider«); men under det pjesens författare allestädes i den tryckta texten anför »timbren» till hvarje »ton» han använt, finnes här ingenting antydtt derom och man vet således icke, om han lånat melodien från Bellman eller från annat håll. — Emellertid kan man härigenom åtminstone lemna ett bidrag till

bestämmande af tiden för sångens författande, hvilket måste hafva egt rum emellan åren 1786, då *A. U. Kirstein*, till hvilken poemet är dediceradt och som af Bellman betitlas »kapiten», blef utnämnd till kapten mekanikus, och 1788, då *Bobis bröllop* första gången uppfördes.

Författaren avslutar härmed för denna gång sina anteckningar, hvilka han, såvida det blir honom möjligt att samla ytterligare materiel, har för afsigt att framdeles fullfölja. Han önskar ega den förhoppningen, att han genom sitt anspråklösa arbete måtte hafva lyckats att åtminstone i någon mån föra ett stycke framåt till sin lösning den viktiga frågan om ursprunget till de melodier, i hvilka nordens originellaste skald klädt sina underbara diktskapelser. Det skulle glädja honom, om han genom dessa sina bemödanden kunnat väcka håg hos än flere att beträda detta forskningsfält, hvilket visserligen, genom de många besvärliga och ofta fruktlösa resultaten af ens efterforskningar, icke sällan påminner om en

ödemark, som pröfvar den irrande vandra-
rens tålmod, men der likväl under stund-
dom en och annan intressant upptäckt,
likt en uppfriskande källa, åter lifvar hans
sinne och eggjar honom att fortsätta den
inslagna stråten mot det efterlängtade
målet. Förmedelst ett dylikt mångas sam-
arbete torde slutligen den dag randas,
då man kommit fullkomligt på det klara
med frågan om Bellmansmelodiernas ur-
sprung.

RÄTTELSER.

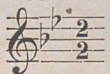
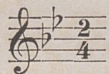
Oaktadt den största uppmärksamhet vid korrekturläsningen, hafva likväl insmugit sig följande tryckfel, hvilka härmed rättas.

Sid. 13 rad. 4 uppifr. står i musiktexen *chalumaux*;

läs *chalumeaux*.

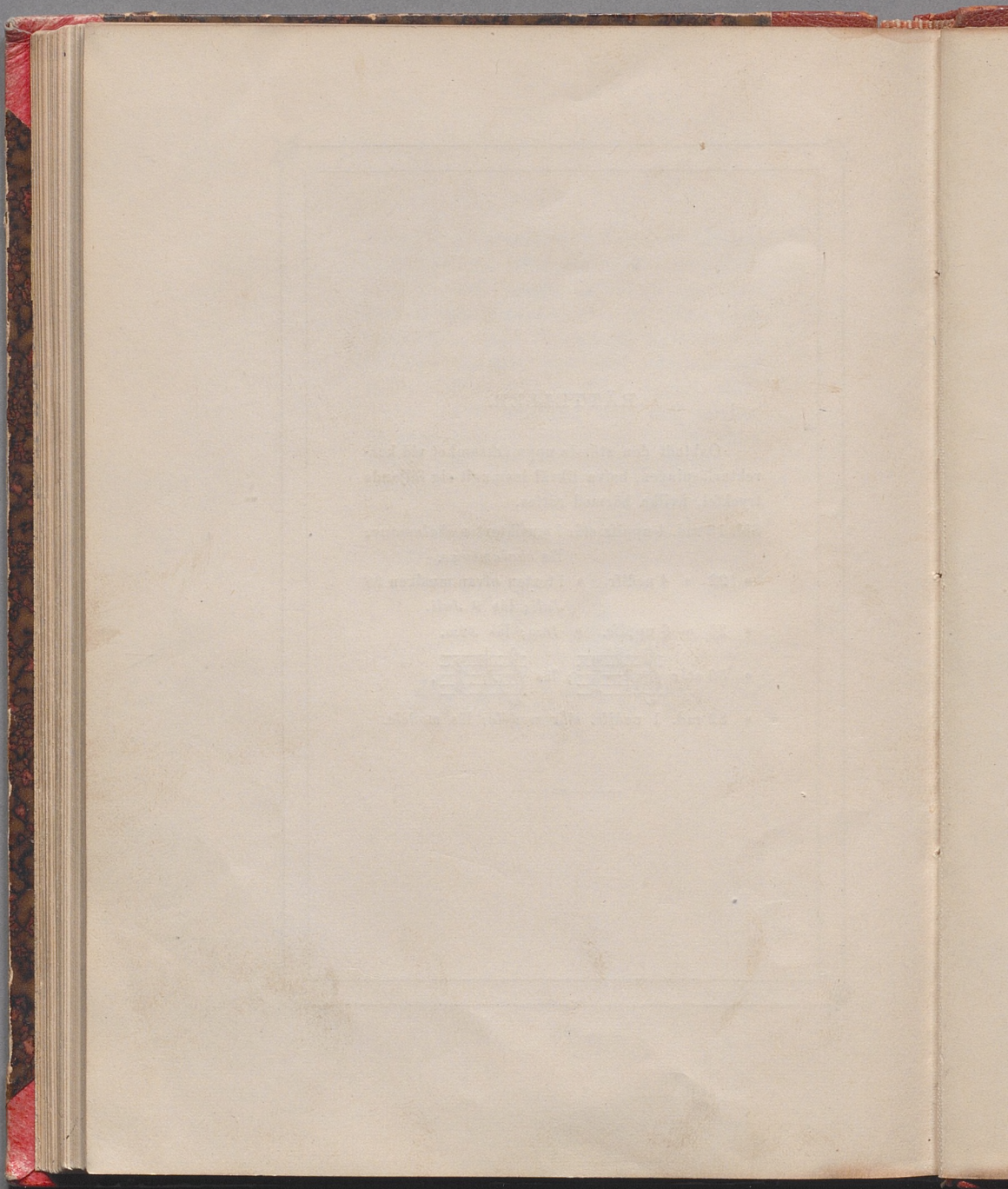
» 22 » 4 nedifr. » i texten ofvan musiken 28
Juli; läs 9 *Juli*.

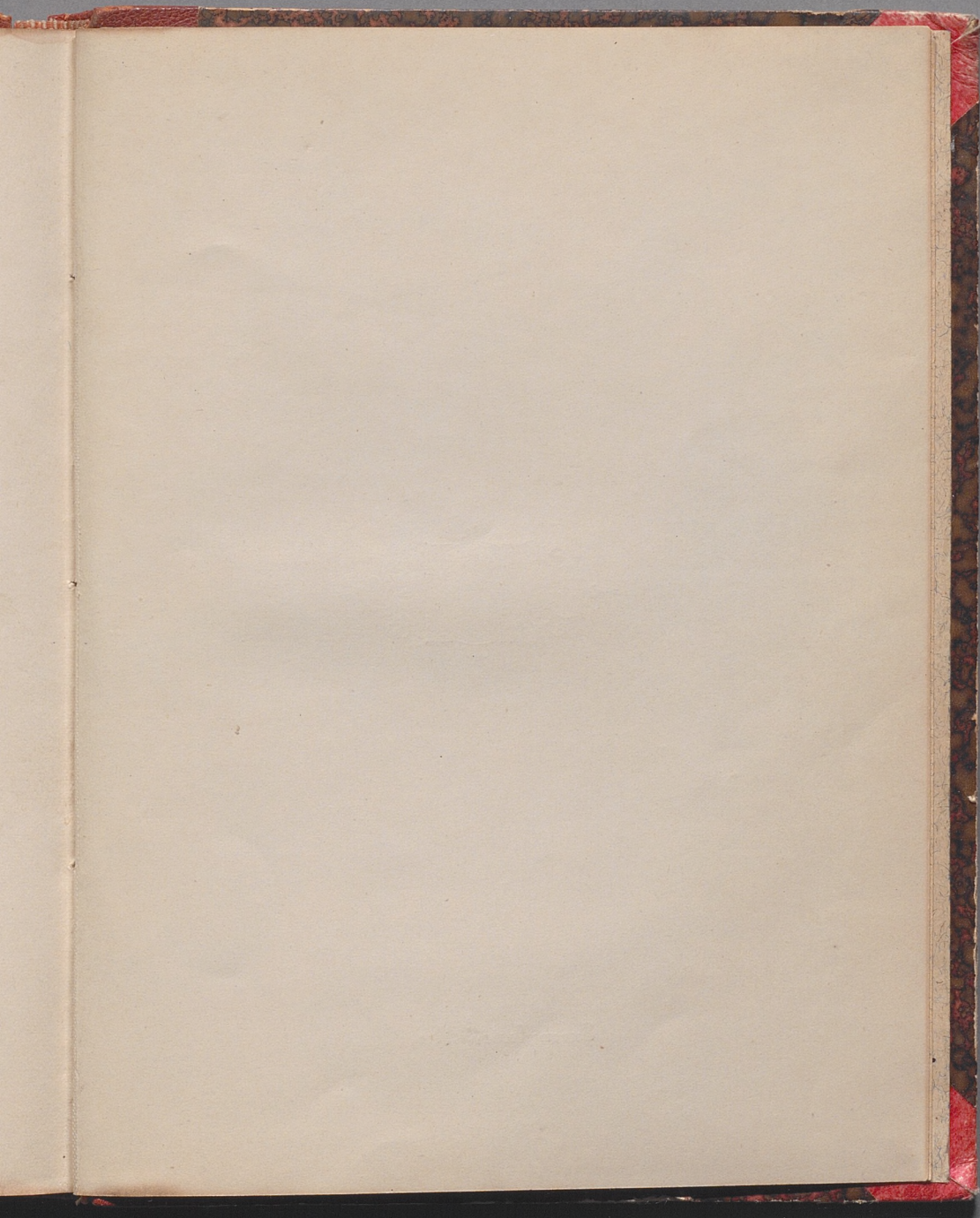
» 25 » 6 uppifr. » 16:o; läs 32:o.

» 56 står ; läs .

» 82 rad. 1 nedifr. står *modèle*; läs *modèle*.

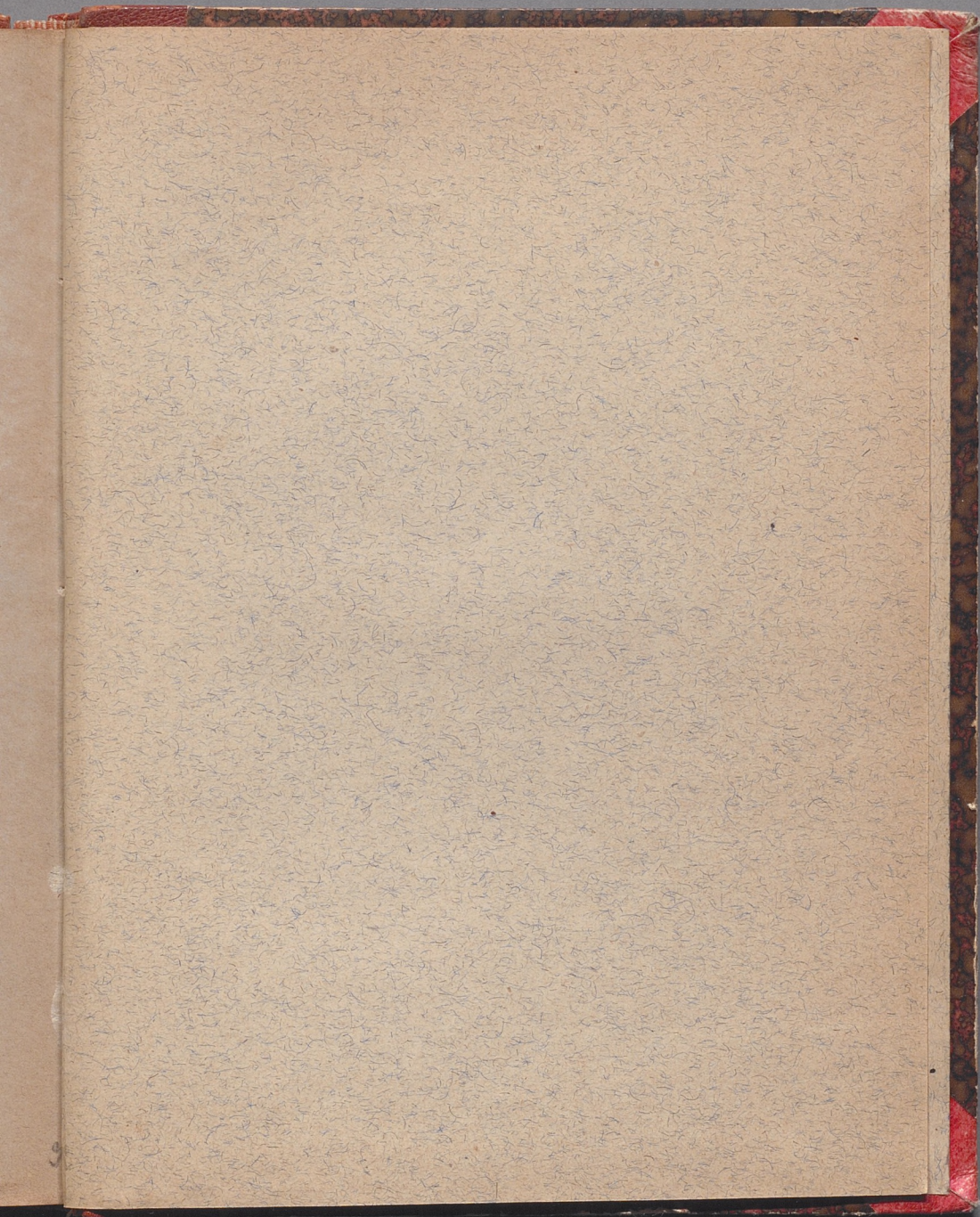

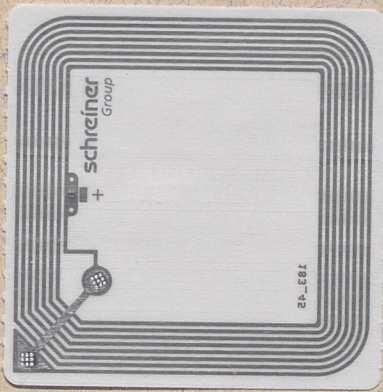

Exemplaret N:r.....

Kungl. biblioteket, Stockholm

50001

000 057 003

www.books2ebooks.eu